

Vysoká škola CEVRO Institut

Vysoká škola CEVRO Institut

**BUDOUCNOST PROFESE SOUDNÍHO
TLUMOČNÍKA A
SOUDNÍHO PŘEKLADATELE**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Simona Fürstová, BA

Český Krumlov 2022

Vysoká škola CEVRO Institut

Katedra soukromého práva

**BUDOUCNOST PROFESE SOUDNÍHO
TLUMOČNÍKA A
SOUDNÍHO PŘEKLADATELE**

Simona Fürstová

Studijní program: Obchodně-právní vztahy
Vedoucí práce: doc. PhDr. Martin Jemelka, Ph.D.

Diplomová práce

Český Krumlov 2022

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracovala samostatně, uvedla v ní všechny použité prameny a zdroje a v textu řádně vyznačila jejich použití.

V Českém Krumlově dne 10. dubna 2022

.....

Simona Füstová

Poděkování patří zejména vedoucímu práce panu docentovi PhDr. Martinovi Jemelkovi, Ph.D. a předsedovi Komory soudních tlumočnicků, panu Mgr. Michalovi Chuchútovi, LL.M za jejich ochotu, podnětné a cenné připomínky při vedení této práce. Dále bych chtěla poděkovat všem kolegům a své rodině za vstřícnost, trpělivost a konzultace, díky nimž mohla být tato diplomová práce vypracována.

RESUMÉ

Diplomová práce je věnována problematice postavení soudního tlumočníka a soudního překladatele v souvislosti s novým zákonem č. 354/2019 Sb., o soudních tlumočnicích a soudních překladačích. Práce vysvětluje základní pojmy a srovnává domácí a vybrané zahraniční požadavky na jmenování soudním překladačem a soudním tlumočnickem. Cílem práce je rozšířit poznatky o soudním tlumočení a soudním překladu a poskytnout přehled o současné tuzemské a vybrané zahraniční legislativě k dané tematice. Práce se dále podrobně věnuje změnám spojeným s novou legislativou a prvotním zkušenostem s její aplikací. Srovnává podmínky výkonu profese soudního tlumočníka a překladatele v České republice, v Německu a Nizozemsku.

Základní výzkumná otázka zní: „S jakými novými právy a povinnostmi soudního tlumočníka a soudního překladatele je spojena nová legislativa?“

klíčová slova: SOUDNÍ PŘEKLADATEL, SOUDNÍ TLUMOČNÍK, TLUMOČENÍ, OVĚŘENÝ PŘEKLAD, PROFESNÍ ORGANIZACE

RESUMÉ

The master thesis is devoted to the status of court interpreters and court translators in the context of the new legislation - Act No.354/2019 Sb. on court interpreters and court translators. The work explains the basic concepts and compares domestic and selected foreign requirements for the nomination of court translators and court interpreters. The aim of the work is to provide an overview of the current Czech and selected foreign legislation. The thesis also discusses in detail the changes associated with the new legislation and the initial experience with its application. It compares the conditions of practice of the profession of court interpreter and translator in the Czech Republic, Germany and the Netherlands.

The basic research question is: "What new rights and obligations of a court interpreter and a court translator are associated with the new legislation?"

key words: COURT TRANSLATOR, COURT INTERPRETER, INTERPRETATION, CERTIFIED TRANSLATION, PROFESSIONAL ASSOCIATIONS

OBSAH

1. Úvod.....	8
2. Teoretická část	12
2.1 Metodologie.....	12
2.2 Vymezení základních pojmů	13
2.2.1 Soudní tlumočník	13
2.2.2 Etický kodex.....	15
2.2.3 Simultánní tlumočení.....	16
2.2.4 Konsekutivní tlumočení.....	18
2.2.5 Soudní překladatel	18
2.2.6 Certifikace podle ISO 17100	20
3. Právo na tlumočení a překlad.....	21
3.1 Právo na tlumočení a překlad z hlediska Evropského práva	21
3.2 Právo na tlumočení a překlad z hlediska české právní úpravy	22
4. Přehled tuzemské legislativy upravující požadavky na jmenování soudním tlumočníkem a soudním překladatelem a výkon profese.....	24
4.1 Zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů	24
4.2 Zákon č. 354/2019 Sb., o soudních tlumočnících a soudních překladatelích	25
4.3 Vyhláška č. 506/2020 Sb. o výkonu tlumočnické a překladatelské činnosti.....	33
4.4 Vyhláška č. 507/2020 Sb., o odměně a náhradách soudního tlumočnicka a soudního překladatele	35
4.5 Vyhláška č. 508/2020 Sb., o odměně a náhradě hotových výdajů konzultanta přibraného pro účely trestního řízení	39
4.6 Vyhláška č. 608/2020 Sb., o stanovení potřebné úrovně znalosti českého jazyka a rovnocenných jazykových zkouškách pro výkon tlumočnické činnosti	40
4.7. Shrnutí tuzemských právních předpisů	40
5. Požadavky na jmenování soudním tlumočníkem a soudním překladatelem ve Spolkové republice Německo	42
5.1 Příslušná legislativa ve spolkové zemi Severní Porýní Vestfálsko	42
6. Požadavky na jmenování soudním tlumočníkem a soudním překladatelem v Nizozemsku	49

6.1 Příslušná legislativa v Nizozemsku	49
7. Komparace	53
8. Role profesních organizací v České republice, Spolkové republice Německo a v Nizozemsku	58
9. Závěr	64
10. Seznam použitelných zdrojů a pramenů	67

1. ÚVOD

Diplomová práce se věnuje logickému shrnutí požadavků na výkon profese soudního tlumočnicka a překladatele v souvislosti s novou platnou legislativou, zejména pak se zákonem č. 354/2019 Sb. o soudních tlumočnících a soudních překladatelích a jeho souvisejícími prováděcími předpisy. Smyslem a přínosem diplomové práce je seznámit laickou veřejnost s postavením tlumočnicků a překladatelů v tuzemském i mezinárodním kontextu.

V úvodní části se diplomová práce snaží vymezit základní metodiku zpracování diplomové práce a teoretické pojmy související s výkonem profese soudních tlumočnicků a překladatelů. V této části je představena i certifikace překladatelských a tlumočnických služeb podle ISO 17100.

V následující části popisuje diplomová práce nezbytnost profese s ohledem na právo na spravedlivý proces a seznamuje se základními zákony v tuzemském a evropském kontextu. Právo na spravedlivý proces patří mezi základní lidská práva a je zakotveno v mezinárodních smlouvách, např. v Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod a v čl. 36 a násl. Listiny základních práv a svobod (Ústavní zákon č. 23/1991 Sb.; znovu vyhlášeno jako Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky).

Na základě teoretických a praktických poznatků o vybrané zahraniční a tuzemské legislativě budou podrobně popsány právní předpisy upravující předpoklady a postup při podávání žádosti o jmenování soudním tlumočnickem a/nebo soudním překladatelem v České republice, ve Spolkové republice Německo a v Nizozemsku.

Detailně se diplomová práce bude věnovat novému zákonu č. 354/2019 Sb., o soudních tlumočnících a soudních překladatelích a jeho prováděcím vyhláškám č. 506/2020 Sb., o výkonu tlumočnické a překladatelské činnosti, č. 507/2020 Sb., o odměnách a náhradách soudního tlumočnicka a soudního překladatele, č. 508/2020 Sb., o odměně a náhradě hotových výdajů konzultanta přibráného pro účely trestního řízení, a nakonec prováděcí vyhlášce č. 608/2020 Sb., o stanovení potřebné úrovně znalosti českého jazyka a rovnocenných jazykových zkouškách

pro výkon tlumočnické činnosti. Provede rovněž srovnání v předchozí legislativou, tj. zákonem č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících.

V další části se diplomová práce zaměří na relevantní vybranou zahraniční legislativu, kterou chce autorka na základě svých profesních zkušeností přiblížit české odborné i laické veřejnosti a nabídnout srovnání. V jednotlivých kapitolách budou představeny příslušné právní předpisy a pro dokreslení shrnuty prvotní zkušenosti odborné veřejnosti z praxe.

Ze zahraniční legislativy seznámí diplomová práce s příslušným právní předpisem ve Spolkové republice Německo, tj. zákonem o odměňování znalců, tlumočnicků, tlumočnic, překladatelek a překladatelů, jakož i kompenzaci přisedících, svědkyň, svědků a třetích osob [*Gesetz über die Vergütung von Sachverständigen, Dolmetscherinnen, Dolmetschern, Übersetzerinnen und Übersetzern sowie die Entschädigung von ehrenamtlichen Richterinnen, ehrenamtlichen Richtern, Zeuginnen, Zeugen und Dritten* (zkratka: *Justizvergütungs- und -entschädigungsgesetz - JVEG*)] a zákonem o soudnictví ve spolkové zemi Severní Porýní Vestfálsko [*Gesetz über die Justiz im Land Nordrhein-Westfalen* (zkratka: *JustG NRW*)].

V další kapitole bude představena platná legislativa v Nizozemsku, tj. zákon o soudních tlumočnících a překladatelích [*Wet beëdigde tolken en vertalers*] a současné postavení soudních tlumočnicků a překladatelů v Nizozemsku.

Při přípravě diplomové práce autorka čerpala z dostupné literatury knihovny Ústavu translatologie FF UK, která tvořila základ pro výklad teoretických pojmů.

Dále autorka využila odborné literatury ze svého studia translatologie v jazykovém směru nizozemština → němčina na vysoké škole *ITV Hogeschool* v Utrechtu a své bakalářské práce, která hodnotila překladatelské stáže ve Spolkové republice Německo a v Nizozemsku. Při zpracování bakalářské práce se věnovala srovnání překladatelských stáží u předního výrobce gastronomických zařízení ve Spolkové republice Německu a v advokátní kanceláři v Nizozemsku.

Pro vypracování práce byla přínosná rovněž literatura k přípravě na jmenování soudním překladatelem pro český jazyk u Zemského soudu v Hammu ve spolkové zemi Severní Porýní-Vestfálsko.

Pro další bádání byly zásadní právní předpisy z dostupných internetových zdrojů, systému ASPI a v aplikaci SMARTECA a rovněž zahraniční důvěryhodné internetové zdroje s vybranými právními předpisy, které byly autorkou přeloženy do českého jazyka.

Autorka si zvolila téma diplomové práce, aby poskytla ucelený popis a sumarizaci nové legislativy a požadavků na jmenování soudním tlumočnickem a překladatelem, souvisejících právních předpisů a v neposlední řadě prvních aplikačních zkušeností odborné veřejnosti v České republice, protože se podle jejího názoru celkovému shrnutí právních předpisů a srovnáním s vybranou zahraniční legislativou zatím žádná diplomová práce nevěnovala. Jedná se o nové, doposud nezpracované téma, ke kterému má autorka osobní vztah a získala na základě své dosavadní praxe a nadnárodnímu působení cenné poznatky.

Odbornou veřejností se pro účely této práce rozumí soudní tlumočníci a překladatelé.

Pro účely zvolené metody komparace byly zvoleny tři země na pomyslné geografické ose, které patří pro překladatele a tlumočníky germánských jazyků mezi nejatraktivnější.

Zásadním vymezením výzkumného problému bylo zjistit požadavky na výkon profese soudních tlumočnicků a překladatelů podle současné platné legislativy a srovnání s vybranými zahraničními právními předpisy.

Dalším důvodem pro zvolené téma je celoživotní zájem autorky o profesi soudních tlumočnicků a soudních překladatelů a snaha podat ucelený přehled o vybraných právních předpisech a jejich dopadu na výkon tlumočnické a překladatelské činnosti.

Diplomová práce vymezuje základní požadavky na jmenování soudním tlumočnickem a soudním překladatelem a srovnává náročnost vstupních

předpokladů a zátěž kolegů se zahraničím. Stěžejním úkolem je seznámit s právy a povinnostmi při výkonu profese soudního tlumočnicka a soudního překladatele.

Rovněž si práce klade dílčí otázku, zda je nová legislativa pro tlumočníky a překladatele přínosem a zda současná legislativa zohledňuje realie dnešní doby.

Diplomová práce se dále zaměřuje se na prvotní problémy, se kterými se musí soudní překladatelé a soudní tlumočníci v současné době v souvislosti s novým zákonem v praxi potýkat.

Práce poskytuje rovněž přehledné základní informace o odměňování soudních tlumočnicků a překladatelů a nabízí v této oblasti rovněž srovnání s minulou legislativou a vybranými zahraničními předpisy.

Významnou částí diplomové práce je seznámení s profesními organizacemi, možnostmi a výhodami členství v nich. Detailně se práce zaměří na nejvýznamnější tuzemskou profesní organizaci Komoru soudních tlumočnicků České republiky, na profesní organizaci *Bundesverband der Dolmetscher und Übersetzer* [zkratka *BDÜ*] působící ve Spolkové republice Německo a v neposlední řadě na profesní organizaci *Nederlands Genootschap Tolken en Vertalers* [zkratka *NGTV*] v Nizozemsku.

Práce v závěru shrnuje základní požadavky na výkon profese, práva a povinnosti tlumočnicků a překladatelů, spojené s novým zákonem č. 354/2019 Sb. a nabízí k úvaze možnosti zatraktivnění a důstojné oživení profese tlumočnicků a překladatelů.

2. TEORETICKÁ ČÁST

2.1 METODOLOGIE

Tato práce je kvalitativním, orientačním výzkumem v oblasti současného soudního tlumočení v České republice a ve vybraných zahraničních zemích. Při výzkumu se uplatňují poznatky z mnoha vědních disciplín, zejména pak z práva, translatologie a lingvistiky. Výzkum využívá metod analýzy a komparace.

Teoretickým východiskem diplomové práce bylo studium relevantní odborné literatury a dostupných odborných pramenů (publikace, dokumenty, články etc.), z kterých byla analyzována a předkládána teoretická východiska. V této fázi se autorka rovněž seznámila se současným pohledem ostatních odborníků z řad tlumočnicků, překladatelů a právníků a mohla čerpat informace i ze své praxe. Do studia a čerpání znalostí oboru patřily i odborné konzultace s autory nové legislativy, kolegy, členy Komory soudních tlumočnicků ČR a s pracovní skupinou, která zastává zájmy překladatelů a tlumočnicků při jednáních s Ministerstvem spravedlnosti. Práce analyzuje faktický stav české a vybrané zahraniční legislativy.

Při komparační metodě využila autorka svých poznatků na základě zahraniční praxe a studia translatologie na Vysoké škole ITV Hogeschool v Utrechtu. Metoda komparace sloužila ke zjišťování rozdílů mezi požadavky na výkon profese, podmínkami, legislativou, racionalitou, rentabilitou profese tlumočnicků a překladatelů v České republice, Spolkové republice Německu a v Nizozemsku.

Součástí této metody bylo i zhodnocení získaných informací o posuzovaných aspektech pro výkon profese tlumočnicků a překladatelů.

Autorka si zvolila pro analyticko-komparační metodu tři země ležící na pomyslné geografické ose, kde sama profesně působí. Snahou analyticko-komparační metody je především seznámit odbornou veřejnost s podmínkami na výkon profese v okolních zemích a s jejich potenciálem a tím motivovat k přeshraničním profesním aktivitám.

2.2 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ

V minulosti vymezovala právní úprava, jmenovitě zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů pouze pojem „tlumočnick“. V praxi se však výkon profese tlumočnicka a překladatele jednoznačně liší. Současná legislativa již konečně rozlišuje mezi soudním tlumočnickem a soudním překladatelem. Tato nová změna je vítána, protože se jedná o dvě rozlišné profese. Funkce soudního tlumočnicka a soudního překladatele je trvalá (není omezena věkem jako u soudců či notářů, ani časově s možností prodlužování, jako je tomu u insolvenčních správců se zvláštním povolením nebo u soudních tlumočnicků a překladatelů v zahraničí). V případě odvolání z funkce či smrti je tlumočnick či překladatel ze seznamu soudních tlumočnicků vyškrtnut.

2.2.1 SOUDNÍ TLUMOČNÍK

Na začátek diplomové práce si autorka dovolí krátký exkurs do historie a přiblíží vznik pojmu tlumočnick. *„Samotný původ slova tlumočnick je dosti nejasný a složitý. Termín „drogman“ se užívalo k označení tlumočnicka v oblasti Levantu. Do francouzštiny byl tento termín převzat v podobě „truchement“ nebo „trucheman“. Pojem „drogman“ prý pochází z arabského slova „tardjouman“, které samo bylo vytvořeno z asyrského „ragamon“ (mluvit) a aramejského „targum“ (což označuje překlad posvátných textů). Mnohé evropské jazyky si vypůjčily z turečtiny slovo „tilmatch“ pro označení tlumočnicka. „Tilmatch“ byl převzat do ruštiny jako „tolmač“ a do němčiny jako „Dolmetscher“. Náš termín „tlumočnick“ pochází zřejmě také z té doby. Ruského termínu se dnes neužívá. Jeho fonetická varianta se zachovala např. v polštině „tłumacz“.*¹

„Tlumočení je ústní projev, při kterém tlumočnick sděluje výrok z jednoho jazyka do druhého. Tlumočnick často tlumočí nejen mezi jazyky, ale i jednotlivými kulturami a může zákazníkům pomáhat v orientaci v cizím prostředí. Na práci tlumočnicka jsou

¹ ČEŇKOVÁ Ivana. In: Ivana ČEŇKOVÁ. a kol. *Teorie a didaktika tlumočení I*. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, 2001, 176 s., ISBN 80858996202001. s. 9.

kladeny vysoké nároky. Musí mít velké znalosti zdrojového i cílového jazyka, musí být schopen promluvu přetlumočit tak, aby byl zachován původní smysl slov autora. Dále je nezbytná odborná znalost terminologie v oborech, ve kterých pracuje. Samozřejmostí je také profesionální přístup v komunikaci a nutnost kontinuálního sebevzdělávání v oboru, na který se specializuje.“²

V neposlední řadě je třeba zmínit, že povolání tlumočnicka je považováno za velmi stresující a tlumočníci by se měli důsledně řídit pravidly duševní hygieny. Soudní tlumočnick žije ve stavu permanentní pohotovosti, má být k dispozici orgánům veřejné moci 24 hodin denně po 365 dní v roce včetně svátků a víkendů. Samozřejmě i v těchto dnech pracovního volna a svátků dochází k páchání trestných činů, dopravním nehodám či jiným situacím, kdy je soudní tlumočnick nezbytně zapotřebí. Soudní tlumočnicky však nepotřebují jen státní orgány, ale i občané, kteří si tlumočnicka jednorázově ustanovit nemohou. Pokud například snoubenci, z nichž jeden je cizinec a neovládá češtinu, neseženou soudního tlumočnicka, svatba se neuskuteční. Snoubenci navíc již před svatbou potřebují překlady dokumentů pro matriční úřad, které může vyhotovit jen soudní překladatel. Této profesi se budeme věnovat v další kapitole. Totéž platí např. pro uznání otcovství a uvedení jména otce dítěte v jeho rodném listu, pokud rodiče dítěte nejsou sezdáni a jeden z nich je cizinec.

„Práce tlumočnicka je psychicky náročná, zejména na pohotovost a rychlost. Tlumočení má však menší nároky na přesnost v porovnání s překladem. Tlumočnick dokonce nesmí být příliš puntičkářský, musí přetlumočit především smysl myšlenky s vědomím, že ji může i trochu zjednodušit, použít synonyma, které si musí být schopen v obou jazycích bezprostředně vybavit. Úkolem tlumočnicka není tlumočit individuální styl mluvčího (přestože tento dojem dokáže dobrý tlumočnick vyvolat). Při samotném tlumočení by měl mít dobrý vizuální kontakt s řečníky i posluchači.“

3

² CHLÁDKOVÁ Kateřina. *Tlumočnick v trestním řízení*. Brno, 2011. Bakalářská práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce JUDr. Marek Fryšták, Ph.D.

³ Tamtéž.

2.2.2 ETICKÝ KODEX

Tlumočník by měl dodržovat etická pravidla své profese. Ta většinou nemají charakter obecně závazné právní normy a většinou jsou vydávány formou etického kodexu profesními sdruženími (v ČR například Komorou soudních tlumočnicků ČR). Etický kodex jako takový, respektive jeho znění, se v jednotlivých státech či zeměpisných oblastech liší, nicméně všeobecně se dotýká několika hlavních oblastí. Na valném shromáždění v únoru roku 2012 v Praze přijalo na evropské úrovni etický kodex pro své členy i sdružení soudních tlumočnicků EULITA (mezinárodní asociace sdružující organizace soudních tlumočnicků, podrobněji viz oddíl 8 překládané práce). Etické kodexy soudních tlumočnicků vymezují otázky profesní a interkulturní způsobilosti k tlumočení, přesnosti a kvality tlumočení, povinnost mlčenlivosti a zásadu nestrannosti, zachování protokolu a solidarity.⁴ Všeobecně lze za zásadní rozdíl v etickém kodexu pro soudní a konferenční tlumočení považovat skutečnost, že u soudního tlumočení nesmí soudní tlumočník promluvu mluvčího jakkoliv vylepšovat či opravovat zřejmé chyby. *„Postavení soudního tlumočnicka se vyznačuje zvýšenou společenskou, právní a morální odpovědností. Připojením úřední pečeti ke svému úkonu se soudní tlumočník přímo podílí na odpovědnosti v souvislosti s prováděním úředních úkonů včetně vystavování veřejných listin. Soudní tlumočník se dále závazným způsobem podílí na právních úkonech fyzických a právnických osob. S ohledem na tyto skutečnosti soudní tlumočník – člen KST ČR – důsledně dodržuje platné zákony a nařízení a zavazuje se dodržovat i zásady uvedené v tomto kodexu.”*⁵ Pro úplnost práce nastíní některé ze zásadních etických zásad soudních tlumočnicků a překladatelů obsažených s Etickým kodexu Komory soudních tlumočnicků České republiky *„Soudní tlumočník je povinen dbát na úměrnost jím převzatých závazků z hlediska odborných znalostí, rozsahu a termínů, aby je byl schopen splnit podle svého nejlepšího vědomí a svědomí. Požadovaný úkon je soudní tlumočník povinen*

⁴ ŠVÁBOVÁ Kateřina. *Soudní tlumočení jako komunikační proces*. Praha, 2013. Diplomová práce. Ústav translátologie. Filozofická fakulta. Univerzita Karlova. Vedoucí práce PhDr. Zuzana Jettmarová, M.Sc., Ph.D. S.22.

⁵ Komora soudních tlumočnicků České republiky. *Etický kodex soudního tlumočnicka*. [online]. [cit. 23.09.2021]. Dostupné z: <https://www.kstcr.cz/cz/kst-cr-eticky-kodex>.

provést osobně a jeho zadání dalším tlumočnickům, ať již z jakéhokoliv důvodu, je nepřijatelné. Soudní tlumočnický výkon musí být proveden v nejvyšší možné kvalitě, a to jak z hlediska odborného, tak jazykového. K zajištění kvality tlumočnického výkonu či překladu je nutná řádná příprava soudního tlumočnicka, která spočívá v nahlédnutí do spisů či v získání informací o projednávané věci, v prostudování podkladů k jednání, obstarání přehledu odborných výrazů po případné konzultaci s odborníkem atd. Ústní projev soudního tlumočnicka v cílové řeči je srozumitelný, věrně reprodukuje obsah i výrazové prostředky projevu, který tlumočí. Soudní tlumočnický výkon musí být proveden v souladu s zásadou nezávislosti a nestrannosti a nepřijímá, aby mu někdo určoval, jakým způsobem má přednesený výrok tlumočit či překládat. K důstojnému vystupování při tlumočnickém výkonu patří vhodné oblečení a upravený zevnějšek. Soudní tlumočnický výkon musí být proveden v souladu s zásadou diskretnosti a mlčenlivosti. Soudní tlumočnický výkon musí být proveden kolegiálně vůči ostatním soudním tlumočnickům. Soudní tlumočnický výkon musí být proveden v souladu s povinností neustále zvyšovat svou kvalifikaci, a to nejen v příslušné jazykové oblasti, ale i v souvisejících oblastech odbornosti, jako je např. znalost právního prostředí jazykových oblastí, v jejichž jazycích překládá a/nebo tlumočí.“⁶ Dlužno dodat, že soudním tlumočnickem se v textu Etického kodexu rozumí soudní tlumočnický a soudní překladatel.

Existují dva základní druhy tlumočení: simultánní a konsekutivní.

2.2.3 SIMULTÁNNÍ TLUMOČENÍ

Simultánní tlumočení patří k duševně nejnamáhavějším činnostem vůbec. Využívá se zejména na větších konferencích a sympoziích. Tlumočnický výkon při tomto druhu tlumočení nečeká, až mluvčí domluví, tlumočí souběžně s projevem. „Mezi simultánní tlumočení se řadí i tzv. šušotáž, tedy simultánní tlumočení šeptem, kdy se tlumočí bez jakýchkoli technických pomůcek šeptem do ucha klienta. Šušotáž se používá při tlumočení v malých kolektivech (max. 3 osoby). Tlumočnická technika je v tomto případě zbytečná. Konsekutivní tlumočení (o němž je pojednáno podrobněji v kapitole 2.2.4 předkládané práce) se však pro tyto příležitosti (např. pracovní schůzky, obchodní večere) nehodí. Využit lze i tzv. šeptákové soupravy,

⁶ Tamtéž.

*kdy tlumočník používá mikrofon a posluchači bezdrátové přijímače.*⁷ Služby simultánních tlumočnicků jsou často používány na mezinárodních konferencích, kde mluvčí hovoří ve své mateřštině nebo schválených jednacích jazycích a tlumočníci v tlumočnických kabinách tlumočí do dalších jednacích jazyků tak, aby si každý z účastníků mohl do svých sluchátek zvolit tlumočení do toho jazyka, který mu nejlépe vyhovuje. Simultánnímu tlumočení za použití tlumočnické techniky se říká tlumočení kabinové. Simultánní tlumočení si v předchozích desetiletích postupně nacházelo četné příznivce. Znamená totiž velkou časovou úsporu ve srovnání s tlumočením konsekutivním, tlumočení.⁸

„Skutečný nástup simultánního tlumočení na mezinárodní scénu spadá proto až do doby po druhé světové válce. První velkou mezinárodní akcí v tomto směru byl mezinárodní vojenský tribunál v Norimberku a procesy v Tokiu. Na norimberském procesu, který zasedal od 20. listopadu 1945 do 1. října 1946 a soudil 21 německých válečných zločinců, se přistoupilo k použití simultánního tlumočení. Tlumočení nesloužilo jen ke komunikaci mezi soudem a obžalovanými, ale také ke komunikaci mezi soudci samotnými, dále tisku a veřejnosti. Pracovaly zde tři týmy po 12 tlumočnicích, v jejichž čele stál Léon Dostert, plukovník americké armády a později profesor na Georgetownské univerzitě ve Washington D.C.“⁹

Autorka diplomové práce měla v roce 2018 možnost shlédnout v nizozemském Haagu výstavu *„Meertalig Recht Van Neurenberg tot Den Haag“* [překlad do českého jazyka: vícejazyčné právo – od Norimberku do Haagu] na toto téma, která poutavých způsobem popisovala nezbytnost simultánních tlumočnicků, kteří tehdy s použitím primitivní techniky bez větší přípravy zprostředkovávali plynulý průběh procesu. Dovoluje si vyzdvihnout roli Léona Dosterta, osobního tlumočnicka generála Eisenhowera, který práci tlumočnicků při norimberském procesu organizoval. Dalšími zdatnými tlumočnicemi byla Evgenia Rosoff, která ohromovala

⁷ *Simultánní tlumočení.* [online]. [cit. 20.09.2019]. Dostupné z <http://www.tlumoceni-preklady.cz/o-prekladatelstvi/simultanni-tlumoceni/>.

⁸ CHLÁDKOVÁ Kateřina. *Tlumočník v trestním řízení.* Brno, 2011. Bakalářská práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce JUDr. Marek Fryšták, Ph.D.

⁹ ČENKOVÁ Ivana. In: Ivana ČENKOVÁ, a kol. *Teorie a didaktika tlumočení I.* Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, 2001, 176 s., ISBN 80858996202001. s. 11 – 12.

svoji jazykovou vybaveností a výbornou duševní odolností. Výstavu organizovala mezinárodní asociace konferenčních tlumočnicků AIIC, Association Internationale des Interprètes de Conférence.

2.2.4 KONSEKUTIVNÍ TLUMOČENÍ

Tlumočnický při konsekutivním tlumočení většinou počká krátkou chvíli, až mluvčí vysloví část svých myšlenek, poté se mluvčí na chvíli odmlčí a tlumočnický v této době převede výrok do cílového jazyka. Při tlumočení pracuje tlumočnický v bezprostřední blízkosti mluvčího, případně před veřejností, ke které tlumočí.

Jelikož musí s maximální přesností najednou převést i několik minut cizojazyčného vystoupení, musí ovládat tlumočnickou notaci (tlumočnický zápis), který mu usnadňuje zapamatování textu a následné tlumočení. Tlumočnickou notaci si kromě obvyklých zažitých symbolů tvoří tlumočnický celý život sám na základě praxe. Tlumočnický musí sám rozpoznat podle praxe, které pojmy a koncepty se často při tlumočení opakují a vytvořit si své symboly. V této souvislosti práce odkazuje na užitečnou internetovou stránku symbolovník.cz¹⁰, kde mohou nejenom tlumočnický a překladatelé, ale i laická veřejnost hledat inspiraci pro vytváření symbolů.

Tlumočnický musí přenést význam se zohledněním kontextu, geografických zvláštností, čísel, letopočtů apod., nikoliv pouze slova. *„Konsekutivně je vhodné tlumočit při příležitostech s menším počtem účastníků – např. při rozhovorech státníků a obchodníků, setkání s delegacemi, jednání u notáře, právníka, u soudu a u obchodních schůzek či obědech. Jelikož u tohoto druhu tlumočení chybí plynulost projevu a zároveň zabere mnoho času a samotnou řeč ruší, je konsekutivní tlumočení nevhodné na akcích, kde se hovoří třemi a více jazyky.“*¹¹

2.2.5 SOUDNÍ PŘEKLADATEL

Překlad je písemný převod textu z jednoho jazyka do druhého. U překladu právních textů je důležité, aby měl překladatel povědomí a vzdělání v obou oborech, tj. v právnickém i překladatelském. Kvalitně vypracovávat odborné překlady je značně

¹⁰ Symbolovník. [online]. [cit.: 29.09.2021]. Dostupné z: <http://www.symbolovník.cz/>.

¹¹ Konsekutivní tlumočení. [online]. [cit. 8.9.2021]. Dostupné z <http://www.tlumoceni-preklady.cz/o-prekladatelstvi/konsekutivni-tlumoceni/>.

pracné a tato profese vyžaduje dostatek vytrvalosti a píle. Překladatel nemusí být rychlý (s výjimkou, kdy je požadováno provedení překladatelského úkonu spěšně), ale důležitá je spíše faktická správnost a přesnost. Nemá většinou přímý kontakt se zadavatelem, svoji práci vykonává v soukromí, protože většina překladů vyžaduje maximální soustředění, opakovanou revizi překladu a klidné prostředí.

Co se týče soudních překladů, typickými překládanými dokumenty jsou matriční doklady (rodné oddací, úmrtní listy), plné moci, diplomy, výpisy z trestního rejstříku a z veřejných rejstříků (zejména obchodního rejstříku), rozhodnutí soudů nebo různé druhy smluv, které soudní překladatel, pokud zpracovává překlad v listinné podobě, opatří tlumočnickou pečeti a doložkou. Do soudních překladů patří samozřejmě též překlady v soudních řízeních. Odborné překlady textů z oblasti práva provádějí často překladatelé s právnickým a zároveň překladatelským vzděláním. Důležité je rovněž, aby měl překladatel znalosti o právních předpisech a ustálené terminologii v jazykové oblasti, kterou překládá. „*Soudní překlady jsou pevně spojeny s originálním textem dokumentu notářským způsobem (pečetní provázek + osobní pečeť překladatele) a také s ověřující listinou (sic!) neboli tlumočnickou doložkou. Soudní překladatelé proto doporučují k překladu dodat notářsky ověřenou kopii, aby nedošlo k situaci, kdy zákazník bude originál překládaného dokumentu potřebovat oddělený od soudního překladu.*“¹²

Pro srovnání lze uvést, že ve Spolkové republice Německo není zákonem ani prováděcí vyhláškou předepsaný způsob vyhotovení ověřených (potvrzených) překladů. Je pouze doporučeno používat kulatou pečeť v modré barvě, připojit podpis v modré, a nikoliv černé barvě, razítkovat každou stranu překladu a připojit překlad s prostou kopií zdrojového textu. Nakonec se všechny listy spojí v pořadí překlad, doložka a kopie zdrojového textu. Při spojení se listy přehnou v levém horním rohu do vějíře, sešijí kancelářskou sešíváčkou nebo speciální nýtovačkou v případě objemnějšího překladu a na tento spoj se připojí překladatelská pečeť.¹³

¹² *Ověřené soudní překlady.* [online]. [cit. 8.9.2021]. Dostupné z <http://www.tlumoceni-preklady.cz/o-prekladatelstvi/overene-soudni-preklady/>.

¹³ *Překladatelský portál UEPO.DE.* [online]. [cit. 30.9.2021]. Dostupné z <https://uepo.de/2014/01/07/von-schuppen-und-oesen-beglaubigte-uebersetzungen-optimal-ausfertigen/>.

V České republice je provádění „prostých“ (tedy nikoli „soudních“) překladů volnou živností. Soudně ověřené překlady však může provádět výhradně soudem pověřený překladatel.

2.2.6 CERTIFIKACE PODLE ISO 17100

V souvislosti s posouzením požadavků na výkon profese překladatelů a tlumočnicků je důležité seznámit se s mezinárodní normou ISO 17100, která nahrazuje evropskou normu EN 15038. ISO norma 17100 definuje požadavky na kvalitu a kompetence překladatelů, které jsou nezbytné pro poskytování kvalitní překladatelské služby. V podstatě se jedná o dvě zásadní oblasti: Zajištění kvality a řízení rizik. Vlastník certifikátu poskytuje vyšší jistotu, že připraví vysoce kvalitní překlady, se zdrojovými texty a jejich překlady bude nakládáno jako s důvěrnými informacemi, bude použita správná odborná terminologie a zákazník obdrží překlady v dohodnutých termínech.¹⁴

V mezinárodním srovnání práce upozorňuje na skutečnost, že v České republice disponují příslušnou certifikací spíše větší překladatelské agentury, zatímco například ve Spolkové republice Německo tenduje k certifikaci podle ISO 17100 stále více překladatelů a tlumočnicků jako samostatně výdělečně činných osob. Autorka vidí v certifikaci podle ISO 17100 marketingově zajímavý způsob prokázání kvality překladatelských služeb na tuzemském, a hlavně mezinárodním trhu. Certifikace sice nezajišťuje dosažení lepší ceny za překlad od soukromoprávních subjektů, ale certifikovaní překladatelé jsou všeobecně vnímáni pozitivně. Ze zkušeností ve Spolkové republice Německo se jeví, že čím dál tím víc zákazníků, především z průmyslových odvětví, jejichž činnost je rovněž certifikována, vyhledávají překladatele s certifikací podle ISO 17100. Ve Spolkové republice Německo připravuje na certifikaci své členy například profesní organizace ATICOM e.V., která působí v Severním Porýní-Vestfálsku.

¹⁴ *Technické normy ČSN*. [online]. [cit. 09.02.2022]. Dostupné z <https://www.technicke-normy-csn.cz/csn-en-iso-17100-761501-226892.html>

3. PRÁVO NA TLUMOČENÍ A PŘEKLAD

3.1 PRÁVO NA TLUMOČENÍ A PŘEKLAD Z HLEDISKA EVROPSKÉHO PRÁVA

Právním základem činnosti a působení Evropského soudu pro lidská práva je Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod z roku 1950. „Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem, zřízeným zákonem, který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích nebo o oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění proti němu. Rozsudek musí být vyhlášen veřejně, avšak tisk a veřejnost mohou být vyloučeny buď po dobu celého nebo části procesu v zájmu mravnosti, veřejného pořádku nebo národní bezpečnosti v demokratické společnosti, nebo když to vyžadují zájmy nezletilých nebo ochrana soukromého života účastníků, anebo v rozsahu považovaném soudem za zcela nezbytný, pokud by, vzhledem ke zvláštním okolnostem, veřejnost řízení mohla být na újmu zájmům spravedlnosti.“¹⁵ V tomto ustanovení práva účastníků na spravedlivý proces je taktéž zakotveno právo na bezplatnou pomoc tlumočnicka, pokud účastník nerozumí jazyku používanému před soudem nebo tímto jazykem nemluví. Tato úmluva je pro členské státy EU právně závazná. V tomto právním předpisu je upraveno právo na tlumočení a překlad v trestním řízení a v řízení o výkonu evropského zatýkacího rozkazu. Směrnice mimo jiné upravuje právo občanů na spravedlivý proces, což je zaručeno Listinou základních práv EU: „(1) Členské státy zajistí, aby podezřelému nebo obviněnému, který nemluví jazykem trestního řízení nebo mu nerozumí, bylo bez prodlení poskytnuto tlumočení při trestním řízení před orgány činnými v trestním řízení, včetně policejního výslechu, všech soudních jednání a jiných nezbytných předběžných jednání. (8) Tlumočení, které se poskytuje na základě tohoto článku, musí být dostatečně kvalitní pro zaručení spravedlivého řízení, zejména tím, že se zajistí, aby se podezřelý nebo obviněný mohl seznámit s tím, co je mu kladeno za vinu, a mohl uplatnit své právo na obhajobu.“¹⁶

¹⁵ Evropská úmluva o ochraně lidských práv.[online]. [cit. 8.9.2021]. Dostupné z https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_CES.pdf.

¹⁶ Listina základních práv Evropské unie. [online]. [cit. 8.9.2021]. Dostupné z <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX%3A12012P%2FTXT>.

3.2 PRÁVO NA TLUMOČENÍ A PŘEKLAD Z HLEDISKA ČESKÉ PRÁVNÍ ÚPRAVY

„*Ústavní pořádek České republiky tvoří tato Ústava, Listina základních práv a svobod, ústavní zákony přijaté podle této Ústavy a ústavní zákony Národního shromáždění Československé republiky, Federálního shromáždění Československé socialistické republiky a České národní rady upravující státní hranice České republiky a ústavní zákony České národní rady přijaté po 6. červnu 1992.*“¹⁷ Podle Listiny základních práv a svobod, článek 37 má každý určitá práva v soudním řízení, přičemž konkrétně odst. 4 tohoto ustanovení definuje, že „*Kdo prohlásí, že neovládá jazyk, jímž se vede jednání, má právo na tlumočnicka.*“¹⁸ Právo zadrženého, obviněného či obžalovaného hájit se v jazyce, kterému rozumí, je základním právem garantovaným nejen ústavním pořádkem, ale i mezinárodními úmluvami, totéž platí pro komunikaci účastníků jiných řízení (civilního, správního apod.). Tato pomoc je poskytována bezplatně a má na ni nárok každý bez ohledu na věk, pohlaví, národnost, rasu, politické postavení apod. Nepříbrání tlumočnicka k výslechu obviněného, svědka nebo osoby podávající vysvětlení, znamená pokaždé porušení principu rovnosti účastníků řízení a principu práva na spravedlivý proces. V praxi to povede například k tomu, že pokud policie zadrží cizince a poběží jí lhůta 48 hodin, během níž musí podezřelého postavit před soud, nebo propustit ze zadržení, nemusí vůbec tlumočnicka sehnat (už nyní je to obtížné) a podezřelého pachatele trestného činu bude muset propustit na svobodu. Cizinci přitom páchají podle Nejvyššího státního zastupitelství zhruba 10% trestné činnosti.¹⁹ U obviněného to znamená též zkrácení jeho práva na obhajobu. Příbrání nebo ustanovení tlumočnicka v trestním řízení a jeho postavení upravuje relativně komplexně (v porovnání s jinými procesními předpisy, například se zákonem číslo 99/1963 Sb., občanským soudním řádem či zákonem č. 500/2004 Sb., správním řádem) zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) v ustanovení

¹⁷ *Ústava České republiky. Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Odst. 1, čl. 112.* [online]. [cit. 8.9.2021]. Dostupné z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-1>.

¹⁸ Tamtéž čl. 37.

¹⁹ JUREČKOVÁ Adéla. *Migranti a kriminalita v České republice.* In *Člověk v tísni.cz* [online]. [cit. 3.11.2021]. Dostupné z <https://www.clovekvtsni.cz/migranti-a-kriminalita-v-ceske-republice-6583gp>.

§ 28 a následujících. Základní tezi zde obsahuje ustanovení § 28 odstavce 1. „*Je-li třeba přetlumočit obsah písemnosti, výpovědi nebo jiného procesního úkolu nebo využije-li obviněný právo uvedené v § 2 odst. 14, přibere se tlumočnick; totéž platí, jde-li o ustanovení tlumočnicka osobě, s níž se nelze dorozumět jinak než některým z komunikačních systémů neslyšících a hluchoslepých osob. Tlumočnick může být zároveň zapisovatelem. Neuvede-li obviněný jazyk, který ovládá, nebo uvede-li jazyk či dialekt, který není jazykem jeho národnosti nebo úředním jazykem státu, jehož je občanem, a pro takový jazyk nebo dialekt není zapsána žádná osoba v seznamu tlumočnicků, ustanoví orgán činný v trestním řízení tlumočnicka pro jazyk jeho národnosti nebo úřední jazyk státu, jehož je občanem. Jde-li o osobu bez státního občanství, rozumí se jím stát, kde má trvalý pobyt, nebo stát jeho původu.*“

20

²⁰ Ustanovení § 28 zákona č. 141/1961 o trestním řízení soudním (trestní řád). [online]. [cit. 20.09.2021]. Dostupné z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141>.

4. PŘEHLED TUZEMSKÉ LEGISLATIVY UPRAVUJÍCÍ POŽADAVKY NA JMENOVÁNÍ SOUDNÍM TLUMOČNÍKEM A SOUDNÍM PŘEKLADATELEM A VÝKON PROFESE

4.1 ZÁKON Č. 36/1967 SB., O ZNALCÍCH A TLUMOČNÍCÍCH, VE ZNĚNÍ POZDĚJŠÍCH PŘEDPISŮ

Zákon č. 36/1967 Sb. upravující společně činnost znalců a tlumočnicků byl čtyřikrát novelizován a zrušen ke dni 31.12.2020. Účelem zákona bylo „*zajištění výkonu znalecké a tlumočnické činnosti v řízení před orgány veřejné moci, jakož i znalecké a tlumočnické činnosti prováděné v souvislosti s právními úkony fyzických a právnických osob.*“²¹ Právní úprava se vztahovala jak na znaleckou, tak na tlumočnickou činnost vykonávanou v řízení před soudy a dalšími státními orgány, popř. prováděnou v souvislosti s právními úkony fyzických nebo právnických osob. Tato právní úprava byla v posledních letech existence kritizována za mnohé nedostatky a zastaralost. Právní předpis považovali všichni kolegové za překonaný a v čele s profesní organizací, Komorou soudních tlumočnicků ČR, se dlouhá léta usilovalo o zákon nový, který lépe vymezí činnost soudních tlumočnicků a soudních překladatelů, oddělí ji od znalecké činnosti a upraví zastaralá ustanovení o odměnách. Negativně byla vnímána zejména úprava přestupků traktovaná v ustanovení § 25a odstavci 3 zákona č. 36/1967 Sb., kdy výše pokuty byla extrémně vysoká až do 200.000,- Kč. Na okraj lze uvést, že aktuálně účinný předpis, jehož podrobný rozbor následuje, však možnosti represe ještě zpřísňuje.

Zákon předepisoval v ustanovení § 3 požadavky na jmenování znalcem (tlumočnickem). Ministr spravedlnosti nebo předseda krajského soudu mohli jmenovat znalcem (tlumočnickem) osobu, která byla „*státním občanem České republiky, je způsobilá k právním úkonům v plném rozsahu, je bezúhonná, nebyla v posledních 3 letech vyškrtuta ze seznamu znalců a tlumočnicků pro porušení povinností podle tohoto zákona, má potřebné znalosti a zkušenosti z oboru (jazyka), v němž má jako znalec (tlumočnick) působit, především absolvovala speciální výuku*

²¹ Zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících. [online]. [cit. 8.9.2021] Dostupné z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1967-36>.

pro znaleckou (tlumočnickou) činnost, jde-li o jmenování pro obor (jazyk), v němž je taková výuka zavedena, má osobní vlastnosti, které dávají předpoklad pro to, že znaleckou (tlumočnickou) činnost může řádně vykonávat a se jmenováním souhlasí.“²²

Příslušná prováděcí vyhláška k provedení zákona o znalcích a tlumočnících č. 37/1967 Sb. upravovala řízení o jmenování tlumočnickem či znalcem, výkon znalecké a tlumočnické činnosti, odměny a náhrady nákladů za znalecké posudky (tlumočnické úkony). Ustanovení § 17 odstavce 1 vymezovaly sazby odměn za tlumočnické úkony, jejichž výše se při ústním překladu (sic!) pohybovala od 100 do 350 Kč za jednu hodinu tlumočení a při písemném překladu opět od 100 do 350 Kč za jednu normostranu.

Odborná veřejnost zastávala názor, že tato právní úprava neupravovala přesně odbornou způsobilost, nutnost dalšího vzdělávání, sazby odměn se od roku 2003 nezměnily a neodpovídaly situaci na trhu. Za další nedostatek byla považována skutečnost, že i přes splnění požadavků neexistoval na jmenování právní nárok a bylo na libovůli konkrétního krajského soudu, respektive ministerstva spravedlnosti, zda tlumočnicka jmenuje či nikoliv. Tento fakt lze považovat za diskriminační.

4.2 ZÁKON Č. 354/2019 SB., O SOUDNÍCH TLUMOČNÍCÍCH A SOUDNÍCH PŘEKLADATELÍCH

Od 01.01.2021 nabyl účinnosti odbornou veřejností dlouho očekávaný zákon č. 354/2019 Sb., o soudních tlumočnících a překladatelích. Tento zákon byl již jednou (ještě v průběhu legisvakance) novelizován zákonem č. 166/2020 Sb. Zákon č. 354/2019 Sb. „*stanovuje jasnější podmínky pro vznik tlumočnického a překladatelského oprávnění. Rozlišuje tlumočnickou a překladatelskou činnost, tedy ústní a písemný převod jazyka, stanovuje požadavky na dosažené jazykové vzdělání a praxi. Celá agenda tlumočnicků a překladatelů bude pod ministerstvem spravedlnosti, nikoli jako doposud pod krajskými soudy. Jsou to zásadní změny, po*

²² Tamtéž.

kterých – a nejen po nich – volala celá odborná obec tlumočnicků a překladatelů již dlouhou dobu a vynakládala v tomto směru i značné úsilí.“²³

Vzhledem k aplikačním nejasnostem spojeným s účinností zákona č. 354/2019 Sb. se začátkem roku 2021 konstitovala aplikační skupina pro tlumočnickou a překladatelskou činnost spolupracující s Ministerstvem spravedlnosti ČR, jejímiž členy jsou výhradně zástupci tlumočnicků a překladatelů. Vzhledem k tomu, že metodická činnost v oblasti tlumočnické a překladatelské vyžaduje náhled do praktických aspektů provádění tlumočnických a překladatelských úkonů, jakožto i do praktické realizace dalších povinností, je primárním účelem pracovní skupiny asistovat Odboru insolvence a soudních znalců MSp ČR (který navzdory svému názvu má v gesci též výkon státní správy v oblasti soudního tlumočnictví a překladatelství) při metodické činnosti.

Nejprve se bude práce věnovat zásadním požadavkům na výkon činnosti soudního tlumočnicka a překladatele. Tyto požadavky platí jak pro nové žadatele, tak i pro již v seznamu zapsané soudní tlumočnické a překladatelské osoby, kteří jsou povinni jejich splnění doložit v přechodném období pěti let ode dne nabytí účinnosti zákona č. 354/2019 Sb.

Mezi zásadní v nové legislativě upravené podmínky patří podrobně specifikovaná odborná způsobilost.

Odborná způsobilost je vymezena v ustanovení § 8 zákona č. 354/2019 Sb., v odstavci 1–7. Odborná způsobilost je podmíněna získáním vysokoškolského vzdělání v magisterském studijním programu, složením státní jazykové zkoušky speciální pro obor tlumočnický nebo obor překladatelský (pokud se nejedná o absolventa translatologického, filologického či učitelského oboru zaměřeného na příslušný cizí jazyk), doložením pětileté aktivní praxe v oboru, absolvováním doplňkového studia pro tlumočnické a překladatelské osoby v oblasti práva na vysoké škole s magisterským studijním programem (s úlevami pro osoby s právnickým

²³ CHUCHÚT Michal. *KDE JSME BYLI..., KDE JSME..., KDE BUDEME...* Bulletin Soudní tlumočnické. 1/20. s. 11-14. [online]. [cit. 16.09.2021]. Dostupné z <https://www.kstcr.cz/cz/bulletin>.

vzděláním) a v neposlední řadě úspěšným složením vstupní zkoušky podle ustanovení § 10 zákona č. 354/2019 Sb.²⁴

Odbornou způsobilost vymezuje dále prováděcí vyhláška č. 506/2020 Sb. k zákonu č. 354/2019 Sb. Této vyhlášce se bude věnovat diplomová práce v následující kapitole.

Dále se diplomová práce zaměří na průběh vykonání vstupní zkoušky.

Vstupní zkouška ověřuje zejména znalosti předpisů upravujících výkon tlumočnické činnosti a řízení, v nichž se tlumočnická činnost vykonává a rovněž náležitostí tlumočnického úkonu. Ministerstvo spravedlnosti ČR zpřístupnilo na svém novém portálu pro soudní tlumočníky a překladatele informace týkající se podání žádosti o vykonání vstupní zkoušky, průběhu vstupní zkoušky a v neposlední řadě důležitý materiál k přípravě na vstupní zkoušku jako metodickou a studijní pomůcku. Obsahem přípravného studijního materiálu jsou následující okruhy předmětů právních předpisů, o kterých musí mít každý žadatel o oprávnění povědomí: Relevantní právní předpisy upravující tlumočnickou a překladatelskou činnost, práva a povinnosti tlumočnicků a překladatelů, výkon tlumočnické a překladatelské činnosti, výkon dohledu a přestupková odpovědnost, procesní aspekty výkonu tlumočnické a překladatelské činnosti. V průběhu zkoušky mají účastníci možnost nahlížet do systému právních informací ASPI/Codexis, rovněž je možnost nahlížet do textu zákona č. 354/2019 Sb. a prováděcích vyhlášek v listinné podobě.²⁵

V ustanovení § 10 odstavec 3 je rovněž stanoven poplatek za absolvování vstupní zkoušky v částce 3.000,- Kč s tím, že v odstavci 4 je upravena možnost vstupní zkoušku při neúspěšném absolvování opakovat, ovšem poplatek za opakování vstupní zkoušky je opět ve výši 3.000,- Kč. Toto ustanovení je vnímáno jako

²⁴ Zákon č. 354/2019 Sb., Zákon o soudních tlumočnících a soudních překladatelích. [online]. [cit. 24.8.2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2019-354>.

²⁵ Ministerstvo spravedlnosti ČR. [online]. [cit. 13.09.2021]. Dostupné z <https://tlumocnici.justice.cz/zkousky-1/co-je-obsahem-zkousky>.

poněkud stresující, protože se v případě neúspěchu jedná o nemalou částku, kterou musí žadatelé o zápis do seznamu soudních tlumočnicků a překladatelů uhradit.

Vedle této položky byli soudní tlumočníci a soudní překladatelé ihned po zavedení zákona č. 354/2019 Sb. povinni pořídit si na vlastní náklady nové překladatelské nebo/a tlumočnické pečeti s předepsanou textací a provedením. Povinnost jednotné úpravy a barvy tlumočnické a překladatelské pečeti stanoví v návaznosti na ustanovení § 11 odst. 4. zákona č. 354/2019 Sb. ministerstvo vyhláškou č. 506/2020 Sb., v § 20, odst. 3.

Stávajícím zapsaným tlumočnickům byla ze zákona zřízena Ministerstvem vnitra povinně datová schránka. Jelikož však mnozí soudní tlumočníci a překladatelé datovou schránkou pro snadnější komunikaci s orgány veřejné moci již disponují, je podle názoru části profesní komunity zřízení druhé datové schránky nadbytečné a mnohdy matoucí. Tento nedostatek je však vlastní samotné logice systému datových schránek a příslušné legislativy (jedna profese = jedna datová schránka, nikoliv jedna osoba = jedna datová schránka) a profesní komunita nemá šanci jej jakkoli ovlivnit.

Zákon dále upravuje v obecném ustanovení § 1 odst. 1 a 2 poněkud nešťastně, že „(1) *Výkonem tlumočnické činnosti se rozumí provádění tlumočnických úkonů před orgány veřejné moci nebo v souvislosti s právním jednáním ve formě notářského zápisu. Úkony a činnost, jejichž předmětem je přepis nebo překlad výstupů odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, jsou posuzovány jako tlumočnická činnost. (2) Výkonem překladatelské činnosti se rozumí provádění překladatelských úkonů před orgány veřejné moci a vyhotovení úředně ověřeného překladu vyžadovaného podle jiného právního předpisu nebo přímo použitelného předpisu Evropské unie nebo mezinárodní smlouvy.*“²⁶ Odborná veřejnost od počátku účinnosti nového předpisu naráží v praxi na aplikační problémy tohoto ustanovení, a to, zda je možné tlumočit a překládat pro zadavatele jako soukromé osoby (tedy tlumočit „s ověřením“ nejen při jednání před orgány veřejné moci a před notářem a vyhotovovat ověřené překlady i za jiným účelem, nejen pokud je

²⁶ Zákon č. 354/2019 Sb., Zákon o soudních tlumočnících a soudních překladatelích. [online]. [cit. 24.8.2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2019-354>.

předložení takového překladu vyžadováno právním předpisem²⁷). Ministerstvo spravedlnosti vydalo 18. srpna 2021 Dohledový benchmark, který upřesňuje postup při provádění překladatelských úkonů v praxi. „Zákon č. 354/2019 Sb., o soudních tlumočnících a soudních překladatelích (dále jen „TlumZ“ s účinností od 1. 1. 2021 přinesl definici pojmu „výkon překladatelské činnosti“, který doposud nebyl zákonem č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících ani žádným jiným právním předpisem nijak uceleně vymezen. Tato definice výkonu překladatelské činnosti obsažená v § 1 odst. 2 TlumZ vyvolává otázku týkající se rozsahu překladatelského oprávnění, a sice zda je soudní překladatel s ohledem na definici výkonu překladatelské činnosti oprávněn vyhotovovat úředně ověřené překlady v případech, kdy takový překlad není vyžadován zvláštním právním předpisem (tj. vyhotovování úředně ověřených překladů pro soukromé, resp. soukromoprávní účely). Vzhledem k tomu, že se jedná o otázku přímo související s potenciálním projednáním přestupků podle TlumZ, Ministerstvo spravedlnosti, odbor insolvenční a soudních znalců (dále jen „ministerstvo“ či „orgán dohledu“) coby správní orgán příslušný k výkonu působnosti na úseku tlumočnické a překladatelské činnosti podle § 5, § 33 odst. 1 a § 40 odst. 1 TlumZ za účelem zvýšení transparentnosti své praxe vydává tento benchmark. Orgán dohledu zastává v otázce výkladu definice výkonu překladatelské činnosti názor, že zákonodárcem zvolená formulace úředně ověřeného překladu nemá zužující účinek limitující kompetenci vyhotovit takový překlad pouze na explicitní zákonné zmocnění. Orgán dohledu v této souvislosti uvádí, že neshledává jako společensky nežádoucí skutečnost, že soudní překladatelé čerpají ze svého překladatelského oprávnění ve smyslu TlumZ určitou profesní prestiž, kterou mohou následně využít v komerční sféře v rámci plnění úkolů pro privátní zadavatele. Analogicky přitom lze zmínit i ustanovení příbuzného zákona č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech, který rovněž nijak neomezuje účel vyhotovení znaleckého posudku znalcem. Znalecký posudek tedy může být soukromou osobou objednan pro ryze soukromoprávní účely, přičemž typicky se tak děje za účelem postavit najisto určitý skutkový stav osobou, která prokázala svou kvalifikaci v licenčním řízení

²⁷ Typicky jde o překlady lékařských zpráv pro zdravotní pojišťovny za účelem refundace nákladů vynaložených na lékařskou péči v zahraničí, překlady podkladů, které požaduje banka pro účely financování (posuzování úvěruschopnosti, účelu úvěru apod.).

*vedeném před orgánem veřejné moci, což přidává závěrům takové osoby jistou autoritu. Obdobné postavení má i soudní překladatel, který může být soukromou osobou vyhledán právě z důvodu, že překlad vyhotovený takto licencovanou osobou bude mít v soukromém styku větší váhu nežli překlad prostý.*²⁸

Další sporný bod lze shledat v přechodných ustanoveních zákona č. 354/2019 Sb, § 44 odst. 4, který zvýhodňuje soudní tlumočníky a překladatele, kteří jsou zapsáni v seznamu znalců a tlumočnicků déle než 10 let přede dnem nabytí účinnosti zákona č. 354/2019 Sb. Podají-li tyto osoby v přechodném období 5 let od nabytí účinnosti zákona č. 354/2019 Sb. žádost o zápis do seznamu tlumočnicků a překladatelů podle nového zákona pro stejný jazyk, považuje se podmínka požadovaného vzdělání za splněnou. Jsme názoru, že na základě tohoto ustanovení nebudou mít soudní tlumočníci a překladatelé, kteří jsou zapsáni v seznamu po dobu delší než 10 let, dostatečnou motivaci dalšího vzdělávání v oboru. Autorka z vlastní zkušenosti soudí, že aktivní účast např. na tuzemských i zahraničních terminologických seminářích pořádaných například Komorou soudních tlumočnicků ČR je velice důležitá. Tuzemské i zahraniční právní předpisy se neustále novelizují a často se mění i terminologie. Soudní tlumočníci a překladatelé, kteří se aktivně vzdělávají, jsou schopni znalost těchto změn zohlednit při překladu či tlumočení.

Další aplikační nejasnosti lze shledat v přípustnosti, resp. povinnosti užití tlumočnické pečeti v souladu s tlumočením při sepsání notářského zápisu notářem podle zákona č. 358/1992 Sb., notářský řád. Zákon č. 354/2019 Sb. jasně vymezuje v § 27 odst. 4, že připojení tlumočnické pečeti je přípustné pouze k písemnému tlumočnickému úkonu. Tlumočnický úkon je definován v § 27 odst. 1 zákona č. 354/2019 Sb. jako přepis nebo překlad výstupů odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu.²⁹

Autorka byla sama v praxi s tímto problémem několikrát konfrontována, kdy ovšem byla ze strany notářství jasně upozorněna na § 69 odst. 3 notářského řádu, který

²⁸ Dohledový benchmark Ministerstva spravedlnosti. [online]. [cit. 13.09.2021]. Dostupné z <https://tlumocnici.justice.cz/dokumenty/#dokumenty>.

²⁹ Zákon č. 354/2019 Sb., Zákon o soudních tlumočnících a soudních překladatelích. [online]. [cit. 24.8.2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2019-354>.

vyžaduje, aby tlumočnická přítomnost právnímu jednání sepsanému formou notářského zápisu připojil na konci textu svůj podpis spolu s otiskem tlumočnické pečeti. Protože se jedná o záležitost, která přímo souvisí s případným přestupkem podle § 37 odst. 1 písm. k) zákona č. 354/2019 Sb., který definuje neoprávněné připojení tlumočnické pečeti k listině, jež není tlumočnickým úkonem, považuje odborná veřejnost jednotné vyjasnění a pokyny za velmi důležité. Ministerstvo spravedlnosti na základě těchto aplikačních nejasností vydalo dohledový benchmark: „*Orgán dohledu zastává v otázce užití tlumočnické pečeti výklad, podle něhož je notářský řád ve vztahu k tlumočnickému zákonu v pozici takzvaného speciálního zákona (lex specialis). To znamená, že speciální úprava obsažená v § 69 odst. 3 NŘ má přednost před obecnou úpravou užití tlumočnické pečeti obsaženou v § 27 odst. 4 TlumZ (lex specialis derogat legi generali). Notářský řád tak rozšiřuje případy použití tlumočnické pečeti stanovené tlumočnickým zákonem na případy ústního tlumočení při právním jednání, o němž se pořizuje notářský zápis. Připojení tlumočnické pečeti na notářský zápis je podstatným jednáním majícím význam pro platnost tohoto jednání, což svědčí o naléhavém veřejném zájmu na takovém používání tlumočnických pečeti.*

Připojí-li tedy tlumočnická pečeti k notářskému zápisu, postupuje v souladu se zvláštní zákonnou úpravou, aniž by tím porušil úpravu obecnou.

Z hlediska tlumočnického zákona a jím vymezené přestupkové odpovědnosti orgán dohledu kvalifikuje notářským řádem stanovenou povinnost užití tlumočnické pečeti jako okolnost vyklučující protiprávnost. Tlumočnická se proto připojením tlumočnické pečeti na notářský zápis nedopouští protiprávního jednání a nevystavuje se riziku postihu ze strany orgánu dohledu za přestupek podle § 37 odst. 1 písm. k) TlumZ či riziku uložení výtky podle § 35 TlumZ.³⁰

Kladně lze hodnotit novou úpravu v § 19, odst. 1 zákona č. 354/2019 Sb., která dává tlumočnickovi možnost odmítnout výkon činnosti, pokud nemá k provedení

³⁰ *Benchmark Ministerstva spravedlnosti ČR.* [online]. [cit. 13.09.2021]. Dostupné z <https://tlumocnici.justice.cz/dokumenty/#dokumenty>.

tlumočnického úkonu dostatek odborných znalostí, nebo mu počet a rozsah dosud zadaných úkonů neumožňuje provést další úkon řádně a včas.

Jako obrovský přínos nové právní úpravy vidí autorka z praxe možnost provedení překladatelského úkonu v elektronické podobě. Tato možnost je upravena v ustanovení § 27 zákona č. 354/2019. Takový překlad musí být sice opatřen kvalifikovaným elektronickým podpisem a kvalifikovaným elektronickým časovým razítkem. Způsob provedení je podle autorky uživatelsky složitý, ale již probíhalo několik školení na toto téma, které snad i méně počítačově gramotným kolegům pomohou.

Dovolíme si v této souvislosti srovnání se zahraničím, kdy ve německé spolkové zemi Severní Porýní – Vestfálsko je tento moderní způsob vyhotovení ještě zcela nepřijatelný. Rovněž i možnost elektronické komunikace s orgány veřejné moci je možná ve většině případů pouze klasickou poštovní cestou. Pouze korespondence ve správním řízení je přípustná v elektronické formě.

Naopak v sousedním Nizozemsku probíhá zadávání překladů většinou elektronicky, kdy ovšem jejich vyhotovení soudním překladatelem musí být opatřeno podpisem a pečeti.

V dalším ustanovení § 28 zákona č. 354/2019 Sb. je upravena povinná evidence úkonů.

Správce této povinné evidence je zcela nově Ministerstvo spravedlnosti. Za zmínku rovněž stojí, že zcela nově je evidence vedena způsobem umožňující dálkový přístup. Dlužno však dodat, že v době vyhotovení této diplomové práce zatím příslušný systém evidence spuštěn nebyl. Minulá legislativa, jmenovitě zákon č. 36/1967 předepisoval povinnou evidenci tlumočnických a překladatelských úkonů v papírové formě v denících, které byly předkládány ve lhůtě stanovené příslušným Krajským soudem každý rok ke kontrole (v praxi však bylo akceptováno vedení evidence v elektronické podobě ve stejném členění jako papírový tlumočnický deník, přičemž soudy v takovém případě akceptovaly zaslání stejnopisu ve formátu PDF).

4.3 VYHLÁŠKA Č. 506/2020 SB. O VÝKONU TLUMOČNICKÉ A PŘEKLADATELSKÉ ČINNOSTI

Prováděcí vyhláška č. 506/2020 Sb. k novému zákonu č. 354/2019 Sb. podrobně upravuje náležitosti formuláře žádosti o zápis do seznamu tlumočnicků a překladatelů, zcela nově podrobně požadované vzdělání, požadovanou délku praxe, specifikaci potřebného osvědčení o odborné způsobilosti nebo kvalifikačního akreditovaného kurzu, způsob vykonání vstupní zkoušky tlumočnicka a překladatele a rozdílové zkoušky, postup při vydávání průkazu, úpravu a barvu tlumočnické a překladatelské pečeti, způsob provedení a náležitosti tlumočnického a překladatelského úkonu, užívání tlumočnické a překladatelské pečeti a připojení doložky a v neposlední řadě způsob vedení evidence úkonů. Požadované vzdělání a požadovaná délka praxe jsou explicitně stanoveny v příloze č. 1 k vyhlášce č. 506/2020 Sb.

Velmi kladně lze hodnotit, že podle ustanovení § 2 písmene c vyhlášky č. 506/2020 Sb. je přípustné, aby žadatel uvedl do seznamu pouze kontaktní adresu na území České republiky. Dále ustanovení § 2 písmeno h upravuje, že mezi náležitosti formuláře o zápis tlumočnicka a překladatele patří i uvedení adresy elektronické pošty nebo adresy internetové stránky týkající se tlumočnické nebo překladatelské činnosti (dosavadní evidence znalců a tlumočnicků sice technicky umožňovala uvedení těchto kontaktních údajů a soudními tlumočníky to bylo využíváno, avšak dělo se tak bez legislativního zakotvení). Tato možnost je výhodná a usnadní vzájemnou komunikaci. Možnost uvedení rovněž internetové adresy žadatele má jistě i pro zájemce o překlad přidanou hodnotu, protože může rychle a jednoduchým způsobem získat základní informace o kvalifikaci, délce praxe a specializaci soudního tlumočnicka nebo překladatele.³¹

Protože autorka působí jako většina kolegů na mezinárodní úrovni a v současné době má bydliště v Nizozemsku, považuje uvedení pouze kontaktní adresy za velký přínos.

³¹ *Vyhláška č. 506/2020 Sb., o výkonu tlumočnické a překladatelské činnosti.* [online]. [cit. 24.8.2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2020-506>.

V dalším bodě se práce věnuje opět požadavkům na jmenování soudním tlumočnickem a soudním překladatelem, kdy je ve vyhlášce č. 506/2010 Sb. upraven postup vykonání již zmíněné vstupní zkoušky týkající se příslušných právních předpisů, možnost opakování a hodnocení výsledku vstupní zkoušky. Vstupní zkouška je písemná a neveřejná. Testovými otázkami se ověřuje znalost právních předpisů týkajících se výkonu tlumočnické nebo překladatelské činnosti, schopnost použití právních předpisů a znalost formalit tlumočnického a překladatelského úkonu.

Dále je nezbytné zmínit ustanovení § 21 vyhlášky č. 506/2020 Sb., které vymezuje barvu otisku tlumočnické pečeti a překladatelské pečeti v modré a nově ve fialové barvě.

Jak již bylo zmíněno výše, věnuje se příloha č. 1 k vyhlášce č. 506/2020 Sb. podrobně požadovanému vzdělání a požadované délce praxe pro zápis žadatele do seznamu tlumočnicků a překladatelů. Tento dokument je relevantní pro odpověď na výzkumnou otázku diplomové práce, protože požadavky jsou zcela nově, pregnantně formulované a jejich splnění pro výkon budoucí praxe nezbytné.³²

Nejprve práce objasní, co se rozumí pod požadovaným vzděláním. Podmínkou je vysokoškolské vzdělání v magisterském studijním programu Překladatelství a tlumočnictví, Učitelství cizího jazyka nebo Filologie nebo v jiném magisterském studijním programu. Dále je nutné absolvovat doplňkové studium pro tlumočnický a překladatelský v oblasti práva na vysoké škole s magisterským studijním programem v oblasti práva, které se skládá z obecné a jazykové části³³. Podmínku tohoto vzdělání hodnotí autorka velice pozitivně, protože samotné doplňkové studium (jak obecná jednosemestrální část, tak jednosemestrální část věnovaná však pouze nejrozšířenějším světovým jazykům) pro tlumočnický a překladatelský na Právnické fakultě Univerzity Karlovy (vedené například pro němčináře na špičkové úrovni paní PhDr. Miladou Horákovou), usnadní významně začátek praxe v oboru. Překladatelé a tlumočníci získají odborné a pro praxi nezbytné informace v oblasti práva jak na obecné úrovni, tak základní terminologickou výbavu v jejich

³² Tamtéž.

³³ Tamtéž.

pracovním jazyce (toto bohužel neplatí pro tzv. „malé jazyky“, pro něž není otevírána speciální část v letním semestru).

Dalším stěžejním požadavkem pro zápis do seznamu, který je vymezen rovněž v příloze č. 1 k vyhlášce č. 506/2020 Sb. je požadovaná délka praxe v trvání pěti let.

Příloha č. 2 k vyhlášce č. 506/2020 Sb. se podrobně věnuje popisu jednotného vzoru průkazu tlumočnicků a překladatelů. Bohužel tato příloha je ukázkou odtrženosti zákonodárce od praxe, neboť zavádí separátní průkaz pro tlumočnicka a pro překladatele (přestože řada osob z profesní komunity se věnuje oběma činnostem, samotné průkazy neobsahují údaj o jazyku, pro nějž má tlumočnick / překladatel oprávnění aj.).

Poslední příloha č. 3 k vyhlášce č. 506/2020 Sb. se věnuje podrobně evidenci tlumočnických a překladatelských úkonů. Evidence je spravována centrálně Ministerstvem spravedlnosti způsobem umožňujícím dálkový přístup. Dlužno dodat, že v období vytvoření této diplomové práce centrální evidence ještě není zpřístupněna a překladatelé a tlumočníci tudíž nejsou schopni zákonnou evidenci řádně vést.³⁴

4.4 VYHLÁŠKA Č. 507/2020 SB., O ODMĚNĚ A NÁHRADÁCH SOUDNÍHO TLUMOČNÍKA A SOUDNÍHO PŘEKLADATELE

Vyhláška č. 507/2020 Sb. upravuje výši a způsob určení odměny za výkon tlumočnické a překladatelské činnosti a určení náhrady hotových výdajů vynaložených k provedení tlumočnického nebo překladatelského úkonu a náhradu za ztrátu času.

Tato vyhláška vzbudila v profesní komunitě obrovské rozhořčení a většina soudních tlumočnicků a překladatelů ji považuje za demotivační, protože se nejedná o zvýšení natolik výrazné, aby překonalo dosavadní podhodnocení jejich profese, a navíc tlumočnick neví předem, za jakou odměnu bude pracovat. To znamená pro soudní tlumočnicky a překladatele velkou nejistotu.

³⁴ Tamtéž.

Podle ustanovení § 2 vyhlášky č. 507/2020 Sb. náleží tlumočnickovi za každou hodinu tlumočení z cizího jazyka do českého nebo naopak odměna ve výši 300 až 450 Kč.

Podle ustanovení § 3 vyhlášky č. 507/2020 Sb. náleží překladateli za každou započatou normostranu překladu z cizího jazyka do českého nebo naopak odměna ve výši 300 až 450 Kč.

Pro úplnost si dovolíme srovnání s dřívější legislativní úpravou.

Podle ustanovení § 17 vyhlášky č. 37/1967 Sb. byla stanovena sazba odměny za ústní překlad za jednu hodinu ve výši 100 až 350 Kč a za písemný překlad za jednu normostranu ve výši 100 až 350 Kč.³⁵

Ačkoliv oproti původní legislativě došlo k mírnému zvýšení sazeb odměn, záleží prakticky na libovůli příslušného zadavatele, tedy orgánu veřejné moci, jakou sazbu schválí.

Ministerstvo spravedlnosti se ve vypořádání připomínek odvolává na to, že v otázce odměn vyhovělo požadavkům Ministerstva financí, které zamítlo zvyšování rozpočtových výdajů. Soudní tlumočníci a překladatelé jsou však součástí justice v širším slova smyslu a oprávněně očekávají, že se za ně Ministerstvo spravedlnosti postaví.

Proti výše stanoveným sazbám odměn se otevřeně postavila dne 27.10.2020 pracovní skupina, reprezentující prakticky celou komunitu. Účastníky tohoto jednotného protestu byli kromě zástupců z řad soudních tlumočnicků nesdružených v profesních organizacích i jednotlivá profesní sdružení: ASKOT – Asociace konferenčních tlumočnicků, ČKTZJ – Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, JTP – Jednota tlumočnicků a překladatelů, KST ČR – Komora soudních tlumočnicků ČR, SNN v ČR – Svaz neslyšících a nedoslýchavých osob v ČR. V otevřeném dopise vyjádřili zástupci tlumočnicků a překladatelů oprávněně rozčarování nad tehdejší verzí vyhlášky. Soudní tlumočníci pracovali před účinností zákona

³⁵ *Vyhláška č. 507/2020 Sb., o odměně a náhradách soudního tlumočnicka a soudního překladatele.* [online]. [cit. 24.8.2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2020-507>.

354/2020 Sb. za částky, které byly naposledy valorizovány před více než 15 lety a neodpovídají kumulované míře inflace za uplynulé období, natož pak nárokům na výkon profese soudního tlumočnicka a překladatele. Proto pracovní skupina připomínkovala navrhované znění vyhlášky (posléze vyhlášené ve Sbírce zákonů pod číslem 507/2020 Sb.), kdy navrhovala stanovit odměnu pevnou částkou ve výši 600 Kč. Navrhovanou odměnu v rozmezí 350 až 450 Kč za hodinu tlumočení/normostranu překladu považovala a nadále považuje profesní komunita za neúnosně nízkou a pro soudní tlumočníky a překladatele za zcela demotivující.

V původní připomínkované verzi vyhlášky bylo v ustanovení § 3 odstavec 2 uvedeno, že normostranou se rozumí strana textu o délce 1800 znaků bez mezer, ačkoliv dle ustálených zvyklostí se normostranou rozumí 1800 úhozů včetně mezer. Naštěstí se tuto připomínku Ministerstvo spravedlnosti ČR jako jednu z mála akceptovalo a do konečného znění vyhlášky č. 507/2020 Sb. včlenilo obecně přijímanou definici.

Praxe přesto ukázala mnohé nedostatky aplikace této vyhlášky. Typickým příkladem je honorování stejnopisů překladatelských úkonů. Je prakticky na rozhodnutí zadavatele, tj. orgánu veřejné moci, zda uzná oprávněně nárokovanou odměnu za další vyhotovení překladu podle ustanovení § 5 vyhlášky č. 507/2020 Sb. „*Pokud překladatel při výkonu překladatelské činnosti provádí kontrolu shody zdrojového projevu s překladem, který dříve provedl, za účelem vypracování dalšího vyhotovení překladatelského úkonu, hranice sazby odměny se snižují o 70 %.*“³⁶

V této souvislosti práce připomíná současnou kauzu, zveřejněnou dne 21.09.2021³⁷ kdy profesní organizace Jednota tlumočnicků a překladatelů spolu se svými sesterskými organizacemi podpořili podání ústavní stížnosti kolegy překladatele. Odmítání úhrad za stejnopisy překladů má totiž ústavněprávní rozměr a lze jej chápat jako porušení zákazu nucené práce, stejně tak práva na spravedlivý proces,

³⁶ § 5 vyhlášky č. 507/2020 Sb. [online]. [cit. 17.09.2021]. Dostupné z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2020-507>.

³⁷ Ústavní stížnost pro porušení Listiny základních práv a svobod. [online]. [cit. 29.09.2021]. Dostupné z <https://www.jtpunion.org/ustavni-stiznost-soudniho-prekladatele-pro-porusení-prav-dle-cl-2-9-a-36-listiny-zakladnich-prav-a-svobod/>.

zakotvených Listinou základních práv a svobod. Podle názoru zúčastněných profesních organizací v postavení vedlejších účastníků byl překladatel neoprávněně krácen na odměně za další vyhotovení překladu o částku v řádu tisíců korun. „Kromě jiných aplikačních problémů opakovaně dochází k nepříznávání náležité odměny a snahám orgánů veřejné moci vykládat nové předpisy způsobem, který je pro překladatele a tlumočnický nepříznivý a je v rozporu s jejich ústavními právy.“³⁸

V této souvislosti bychom se dále rádi zaměřili na vybranou zahraniční legislativu upravující sazby odměn tlumočnicků a překladatelů.

Příslušná právní úprava v německé spolkové zemi Severní Porýní-Vestfálsko je obsažena v Zákoně o odměňování znalců, tlumočnicků, tlumočnic, překladatelů a překladatelek, jakož i kompenzaci přísedících, svědkyň, svědků a třetích osob [*Gesetz über die Vergütung von Sachverständigen, Dolmetscherinnen, Dolmetschern, Übersetzerinnen und Übersetzern sowie die Entschädigung von ehrenamtlichen Richterinnen, ehrenamtlichen Richtern, Zeuginnen, Zeugen und Dritten* (zkratka: *Justizvergütungs- und -entschädigungsgesetz - JVEG*)].³⁹

V JVEG je v hlavě 3 § 9 bod 5 stanoven hodinový honorář tlumočnicků ve výši 85 euro. Dále je v ustanovení § 11 bod 1 stanoven honorář překladatele ve výši 1,80 euro za 1 normořádek textu, tzn. 55 úhozů. Dovolíme si pro srovnání upřesnit, že 1 normostrana má obvykle 30 normořádků, tudíž podle německé právní úpravy by se cena za jednu normostranu pohybovala kolem 54 euro.

Další důležitou věcí, kterou je třeba zmínit je, že v sousedním Nizozemsku je v praxi situace ohledně odměňování tlumočnicků a překladatelů zcela odlišná. Zákonná úprava je zastaralá a již 60 let se nezměnila. Proti této skutečnosti nizozemští kolegové téměř před dvěma lety stávkovali, nicméně kýženého zákonem stanoveného zvýšení odměn nedosáhli. Jednání na Ministerstvu spravedlnosti pod vedením tehdejšího ministra Ferdinanda Grapperhause nebyla úspěšná. Naopak nynější praxe vypadá tak, že orgány veřejné moci kontaktují zapsané tlumočnický a překladatele, kteří si sami mohou stanovit svoji sazbu

³⁸ Tamtéž.

³⁹ *JVEG - Justizvergütungs- und -entschädigungsgesetz*. [online]. [cit. 15.09.2021]. Dostupné z: <https://www.gesetze-im-internet.de/jveg/>.

odměny a mnohdy jsou zakázky orgánů veřejné moci zadávány přes velké překladatelské agentury. Další podstatnou změnou je, že požadavky na jmenování tlumočnickem a překladatelem se zmírňují a o zápis do seznamu může požádat žadatel, který prokáže znalost pracovního jazyka na úrovni B2 Společného evropského referenčního rámce pro jazyky. Na základě těchto skutečností se lze důvodně obávat, že kvalita výkonu překladů a tlumočení nemusí být zaručena, což může mít zejména při soudním řízení fatální následky. Jak to může dopadnout, je patrné ze situace v Rakousku, kde mají podobné problémy a chyby tzv. laických tlumočnicků tam už vedly například k takovým procesním vadám, že bylo nutno povolit obnovu řízení, nemluvě pak o problémech spojených s mlčenlivostí a nestranností, pokud jde o „tlumočnicka“ z cizojazyčné komunity.

4.5 VYHLÁŠKA Č. 508/2020 SB., O ODMĚNĚ A NÁHRADĚ HOTOVÝCH VÝDAJŮ KONZULTANTA PŘIBRANÉHO PRO ÚČELY TRESTNÍHO ŘÍZENÍ

Důležité je v souvislosti s právními předpisy upravující výkon činnosti překladatele a tlumočnicka uvést rovněž tuto prováděcí vyhlášku.

Zákon č. 354/2019 Sb. upravuje v § 23 možnost přibrání konzultanta k posuzování zvláštních dílčích otázek, vyžaduje-li to povaha věci. Tato okolnost spolu s důvody, které k ní vedly, musí být pak uvedena v tlumočnické doložce.⁴⁰

Výši a způsob určení odměny konzultanta přibraného v trestním řízení pro účely trestního řízení stanoví pak právě výše zmíněná vyhláška č. 508/2020 Sb. V ustanovení § 2 je upravena odměna konzultanta za každou započatou hodinu práce účelně vynaložené na poskytnutí odborné konzultace ve výši 150 až 225 Kč.

⁴⁰ § 23 *Konzultant*. [online]. [cit. 16.09.2021]. Dostupné z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2019-354?text=konzultant>.

4.6 VYHLÁŠKA Č. 608/2020 SB., O STANOVENÍ POTŘEBNÉ ÚROVNĚ ZNALOSTI ČESKÉHO JAZYKA A ROVNOCENNÝCH JAZYKOVÝCH ZKOUŠKÁCH PRO VÝKON TLUMOČNICKÉ ČINNOSTI

Práce zmiňuje pro úplnost poslední prováděcí předpis k zákonu č. 354/2019 Sb. Vyhláška č. 608/2020 Sb. stanovuje v ustanovení § 1 potřebnou úroveň znalosti českého jazyka na úrovni C1 podle Společného evropského referenčního rámce pro jazyky a v § 2 uvádí rovnocenné jazykové zkoušky, kterými jsou zkouška odpovídající maturitní zkoušce z českého jazyka, státní jazyková zkouška všeobecná nebo státní jazyková zkouška speciální z českého jazyka.⁴¹

4.7. SHRUTÍ TUZEMSKÝCH PRÁVNÍCH PŘEDPISŮ

Na závěr přehledu tuzemské legislativy práce shrnuje, že na žadatele o zápis do seznamu soudních tlumočnicků a překladatelů jsou kladeny vysoké požadavky na odborné vzdělání v magisterském studijním programu, absolvování doplňkového studia, případně státní jazykové zkoušky speciální (tlumočnické, překladatelské, či obou), vykonání vstupní zkoušky a prokázání délky praxe, přičemž samotné náklady spojené se studiem, pořízením pečeti a případně zřízením kvalifikovaného elektronického podpisu a kvalifikovaného elektronického časového razítka jsou značné. Soudní tlumočníci a soudní překladatelé nemají od státu zajištěn trvalý příjem, na druhou stranu musí hradit veškeré náklady spojené s realizací tlumočení a překladů, které obnáší i čas věnovaný na jejich přípravu, vyhotovování stejnopisů, administrativní agendu. Jedná se o vysoce kvalifikovanou činnost prováděnou často ve stresových situacích, která má dopady přímo na práva a svobody zúčastněných osob.

Nicméně vývoj v legislativě hodnotíme jako kompromisní řešení. Pozitivně je vnímán ustanovený právní nárok žadatelů, kteří prokáží odbornou a osobnostní

⁴¹ Vyhláška č. 608/2020 Sb., *stanovení potřebné úrovně znalosti českého jazyka a rovnocenných jazykových zkouškách pro výkon tlumočnické činnosti*. [online]. [cit. 09.02.2022]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2020-608>.

způsobilost k výkonu profese. Odborná veřejnost přivítala rovněž možnost odmítnout tlumočnický úkon z důvodu nedostatku odbornosti.

Novelou z 18. března 2020 se podařilo docílit zrušení povinného pojištění a povinnosti archivace veškerých úkonů v písemné podobě, mírného snížení pokut za přestupky, bližší vymezení povinnosti součinnosti zadavatele, omezení možnosti zveřejňování sankcí a udílení výtek.

5. POŽADAVKY NA JMENOVÁNÍ SOUDNÍM TLUMOČNÍKEM A SOUDNÍM PŘEKLADATELEM VE SPOLKOVÉ REPUBLICE NĚMECKO

5.1 PŘÍSLUŠNÁ LEGISLATIVA VE SPOLKOVÉ ZEMI SEVERNÍ PORÝNÍ VESTFÁLSKO

Autorka diplomové práce byla v roce 2019 jmenovaná prezidentem Vrchního zemského soudu v Hammu podle § 33 zákona o soudnictví ve spolkové zemi Severní Porýní Vestfálsko [*Gesetz über die Justiz im Land Nordrhein-Westfalen (JustG NRW)*] soudní překladatelkou z německého jazyka do českého jazyka a naopak. I na základě tohoto oprávnění se v další části pokusíme popsat příslušné právní předpisy upravující výkon činnosti soudních tlumočnicků a soudních překladatelů ve Spolkové republice Německo. Zároveň shrneme nejdůležitější práva a povinnosti a požadavky na výkon činnosti soudních překladatelů ve Spolkové republice Německo. Nejdůležitější právní úprava činnosti je obsažena v § 33 - § 43 *JustG NRW*.

Ustanovení § 33 *JustG NRW* vymezuje pojem tlumočnick a překladatel na území spolkové země Severní Porýní-Vestfálsko „*Zur mündlichen und schriftlichen Sprachübertragung für gerichtliche und staatsanwaltliche Zwecke werden für das Gebiet des Landes Nordrhein-Westfalen Dolmetscherinnen oder Dolmetscher allgemein beeidigt (§ 189 des Gerichtsverfassungsgesetzes) und Übersetzerinnen oder Übersetzer ermächtigt (§ 142 Absatz 3 der Zivilprozessordnung)*“.⁴² [Překlad do českého jazyka: Pro ústní a písemný jazykový převod pro soudní účely a pro účely státního zastupitelství na území spolkové země Severní Porýní-Vestfálsko jsou jmenováni soudní tlumočníci (§ 189 ústavního zákona o soudech) a pověřeni soudní překladatelé (§ 142 odst. 3 občanského soudního řádu)]. Další relevantní právní ustanovení obsahuje § 34 *JustG NRW* Seznam „(1) *Die Präsidentinnen oder Präsidenten der Oberlandesgerichte führen für das Land Nordrhein-Westfalen ein*

⁴² § 33 zákona o soudnictví ve spolkové zemi Severní Porýní Vestfálsko [*Gesetz über die Justiz im Land Nordrhein-Westfalen (JustG NRW)*]. [online]. [cit. 23.09.2021]. Dostupné z https://recht.nrw.de/lmi/owa/br_bes_detail?sg=0&menu=0&bes_id=13584&anw_nr=2&aufgehoben=N&det_id=462584.

gemeinsames Verzeichnis von allgemein beeidigten Dolmetscherinnen und Dolmetschern und ermächtigten Übersetzerinnen und Übersetzern.

*(2) In das Verzeichnis sind auf Antrag Name, Anschrift, Telekommunikationsanschlüsse, Beruf, etwaige Zusatzqualifikationen und die jeweilige Sprache aufzunehmen. Die hierfür erforderlichen Daten dürfen erhoben und gespeichert werden. Das Verzeichnis darf in automatisierte Abrufverfahren eingestellt sowie im Internet veröffentlicht werden.*⁴³ [Překlad do českého jazyka:

(1) Předsedové vrchních zemských soudů vedou společný seznam soudních tlumočnicků a pověřených soudních překladatelů pro spolkovou zemi Severní Porýní-Vestfálsko. (2) Na základě žádosti se do seznamu zapíše jméno, adresa, telekomunikační spojení, povolání, případná další kvalifikace a příslušný jazyk. Údaje potřebné k tomuto účelu mohou být shromažďovány a ukládány. Rejstřík může být součástí systémů umožňujících vyhledávání a také může být zveřejněn na internetu.]

Pro účely porovnání požadavků na jmenování soudních tlumočnicků a soudních překladatelů v České republice a v zahraničí, a tudíž i pro odpověď na naši výzkumnou otázku jsou důležitá ustanovení dalšího § 35 JustG NRW Předpoklady

„1) Wer persönlich und fachlich geeignet ist, kann auf Antrag als Dolmetscherin oder Dolmetscher allgemein beeidigt, als Übersetzerin oder Übersetzer zur Bescheinigung der Richtigkeit und Vollständigkeit von Übersetzungen ermächtigt werden. Der Antrag ist schriftlich unter Beifügung der für den Nachweis der persönlichen und fachlichen Eignung erforderlichen Unterlagen zu stellen.

(2) Die persönliche Eignung besitzt insbesondere nicht, wer

1. in den letzten fünf Jahren vor Stellung des Antrages wegen eines Verbrechens oder wegen eines Vergehens nach dem 9. Abschnitt des Strafgesetzbuches (uneidlicher Falschaussage), falscher Verdächtigung, Vergehen nach dem 15.

⁴³ § 34 zákona o soudnictví ve spolkové zemi Severní Porýní Vestfálsko [Gesetz über die Justiz im Land Nordrhein-Westfalen (JustG NRW)]. [online]. [cit. 23.09.2021]. Dostupné z https://recht.nrw.de/lmi/owa/br_bes_detail?sg=0&menu=0&bes_id=13584&anw_nr=2&aufgehoben=N&det_id=462584.

Abschnitt des Strafgesetzbuches (Verletzung des persönlichen Lebens- und Geheimbereichs), Begünstigung, Strafvereitelung, Betrug oder Urkundenfälschung rechtskräftig verurteilt worden ist, oder

2. in ungeordneten Vermögensverhältnissen lebt, insbesondere über wessen Vermögen das Insolvenzverfahren eröffnet worden oder wer in das vom Insolvenzgericht oder vom zentralen Vollstreckungsgericht zu führende Verzeichnis (§ 26 Absatz 2 der Insolvenzordnung, § 882b der Zivilprozessordnung) eingetragen ist, oder

3. nicht bereit oder nicht tatsächlich in der Lage ist, den nordrhein-westfälischen Gerichten und Staatsanwaltschaften auf Anforderung kurzfristig zur Verfügung zu stehen.

(3) Die fachliche Eignung erfordert

1. Sprachkenntnisse, mit denen die Antragstellerin oder der Antragsteller in der Regel praktisch alles, was sie oder er hört oder liest, mühelos verstehen, sich spontan, sehr flüssig und genau ausdrücken und auch bei komplexeren Sachverhalten feinere Bedeutungsnuancen deutlich machen kann, sowohl in der deutschen als auch in der fremden Sprache, und

2. sichere Kenntnisse der deutschen Rechtssprache.

(4) Die Antragstellerin oder der Antragsteller haben die persönliche und fachliche Eignung durch Vorlage geeigneter Unterlagen nachzuweisen. Die über die Sprachkenntnisse vorzulegenden Unterlagen sollen auch eine Beurteilung von sprachmittlerischen Kenntnissen und Fähigkeiten ermöglichen.”⁴⁴

⁴⁴ § 35 zákona o soudnictví ve spolkové zemi Severní Porýní Vestfálsko [Gesetz über die Justiz im Land Nordrhein-Westfalen (JustG NRW)]. [online]. [cit. 23.09.2021]. Dostupné z https://recht.nrw.de/lmi/owa/br_bes_detail?sg=0&menu=0&bes_id=13584&anw_nr=2&aufgehoben=N&det_id=462584.

[Překlad do českého jazyka:

1) Každý, kdo je osobnostně a odborně způsobilý, může být na základě žádosti jmenován tlumočником nebo pověřen překladatelem k ověřování správnosti a úplnosti překladů. Žádost se podává písemně a přikládají se k ní doklady požadované k prokázání osobnostní a odborné způsobilosti.

(2) Požadavek osobnostní způsobilost nespĺňuje zejména ten, kdo

1. byl v posledních pěti letech před podáním žádosti pravomocně odsouzen pro zločin nebo přečin podle hlavy 9 německého trestního zákoníku (nepřisežná křivá výpověď), křivé obvinění, přečin podle hlavy 15 trestního zákoníku (porušování ochrany osobnosti a tajemství), napomáhání k trestnému činu, maření výkonu úředního rozhodnutí, podvod nebo paděĺání dokladů, nebo

2. žije v neuspořádaných finančních poměrech, zejména na jehož majetek bylo zahájeno insolvenční řízení nebo který je zapsán v seznamu, který vede insolvenční soud nebo ústřední exekuční soud (§ 26 odst. 2 německého insolvenčního zákona, § 882b německého občanského soudního řádu), nebo

3. není ochoten nebo ve skutečnosti schopen být na požádání v krátké době k dispozici soudům a státním zastupitelstvím Severního Porýní-Vestfálska.

(3) Odborná způsobilost vyžaduje

1. jazykové znalosti, na základě nichž uchazeč zpravidla bez námahy rozumí prakticky všemu, co slyší nebo čte, dokáže se spontánně, velmi plynule a přesně vyjadřovat a dokáže objasnit jemnější významové nuance i ve složitějších věcech, a to jak v němčině, tak v cizím jazyce, a

2. dobrou znalost německé právní terminologie.

(4) Uchazeč prokáže svou osobní a odbornou způsobilost předložením vhodných dokladů. Předkládané doklady o jazykových kompetencích musí rovněž umožnit posouzení překladatelských a tlumočnických kompetencí a schopností.]

K výše uvedeným požadavkům na odbornou způsobilost tlumočnicků a překladatelů ve spolkové zemi Severní Porýní-Vestfálsko si autorka dovoluje upřesnit, že předpoklad jazykové kompetence splňuje uchazeč, který prokáže znalost pracovního jazyka na úrovni C2 Společného evropského referenčního rámce pro jazyky. Tuto kompetenci lze doložit i Státní jazykovou zkouškou speciální pro obor tlumočnický nebo překladatelský, která byla složena na české jazykové škole s právem státní jazykové zkoušky. Samozřejmě je nutné nechat doklad přeložit soudním překladatelem jmenovaným pro český jazyk ve Spolkové republice Německo.

Dobrou znalost německá právní terminologie lze doložit složením zkoušky *Deutsche Rechtssprache – Gerichts- und Behördenterminologie für Dolmetscher und Übersetzer aus dem Straf-, Zivil- und Verwaltungsrecht einschließlich des jeweiligen Verfahrensrechts*. [Překlad do českého jazyka: Německá právní terminologie – Soudní a úřední terminologie pro tlumočníky a překladatele z trestního, občanského a správního práva včetně příslušného správního práva].

Autorka diplomové práce zkoušku úspěšně absolvovala a musí konstatovat, že profesní organizace působící ve Spolkové republice Německo, zejména BDÜ – Bundesverband der Dolmetscher und Übersetzer e.V. a Aticom – Fachverband der Berufsübersetzer und Berufsdolmetscher e.V. uchazeče o složení zkoušky z odborné právní terminologie s typicky německou pečlivostí připraví. Významu činnosti tuzemských a zahraničních profesních organizací se bude diplomová práce věnovat v další kapitole.

Dalším relevantním právním předpisem je § 36 *JustG*, který upravuje právo soudních tlumočnicků a soudních překladatelů na výkon činnosti. Oprávnění k výkonu činnosti je omezeno na období pěti let, přičemž soudní tlumočníci a překladatelé mají šest měsíců před ukončením období právo zažádat o prodloužení oprávnění o dalších pět let za předložení potřebných podkladů a splnění předpokladů podle § 35 *JustG* uvedených výše.

Dalším důležitým právním předpisem upravujícím činnost soudních tlumočnicků je § 37 *JustG*, který upravuje povinnosti a postup při udělení oprávnění k výkonu

činnosti soudních tlumočnicků a překladatelů. Tito jsou povinni podle § 189 odstavec 1 německého zákona o organizaci soudů [*GVG; Gerichtsverfassungsgesetz*] složit slib. Dále jsou povinni zachovávat mlčenlivost a řídit se předpisy o zachování daňového tajemství podle § 30 zákona o poplatcích, dávkách a odvodech [*AO; Abgabenordnung; odpovídá českému daňovému řádu*]. Pro výkon jejich činnosti platí rovněž analogicky ustanovení § 1 odstavec 2 a 3 zákona o formálních povinnostech tzv. neúředních osob [*Verpflichtungsgesetz*].

Soudní tlumočníci a překladatelé ve Spolkové republice Německo nemají oficiální průkaz. U orgánů veřejné moci se prokazují předložením potvrzení o jejich jmenování. Dále obdrží opis protokolu o poučení o povinnostech. Tento protokol jsou povinni při ukončení činnosti vrátit zpět soudu, který je do funkce jmenoval. Při složení slibu před jmenujícím orgánem veřejné moci jsou soudní tlumočníci a překladatelé povinni stvrdit jmenování svým podpisem.

Dalším podstatným rozdílem oproti tuzemským předpisům je skutečnost, že není zákonem předepsána úprava a barva tlumočnické a překladatelské pečeti, způsob provedení a náležitosti tlumočnického a překladatelského úkonu, užívání tlumočnické a překladatelské pečeti a v neposlední řadě způsob vedení evidence úkonů.

Jmenující soud zašle obyčejnou poštou listinu, na kterou připojí soudní tlumočnick a/nebo překladatel otisk své pečeti, kterou si nechal podle své úvahy vyhotovit u jakéhokoliv výrobce.

Podrobně upravuje provádění činnosti soudního tlumočnicka a překladatele rovněž dokument zveřejněný na internetových stránkách Vrchního zemského soudu v Hammu *Hinweise zur Allgemeinen Beeidigung und Ermächtigung von Sprachmittlern in Nordrhein-Westfalen Stand: 25.06.2021*,⁴⁵ [překlad do českého jazyka](https://www.justiz.nrw.de/Gerichte_Behoerden/anschriften/dolmetscher_u_uebersetzer/hinweise/hinweise_all_beeidigung.pdf): Pokyny ke jmenování soudních tlumočnicků a překladatelů v Severním

⁴⁵ *Hinweise zur Allgemeinen Beeidigung und Ermächtigung von Sprachmittlern in Nordrhein-Westfalen*. [online]. [cit.: 27.9.2021]. Dostupné z https://www.justiz.nrw.de/Gerichte_Behoerden/anschriften/dolmetscher_u_uebersetzer/hinweise/hinweise_all_beeidigung.pdf.

Porýní-Vestfálsku. Tento dokument lze považovat za určitou prováděcí quasi směrnici k zákonu o soudnictví ve spolkové zemi Severní Porýní Vestfálsko *JustG NRW*. Tento předpis upravuje podrobně postup při podávání žádosti o jmenování soudním tlumočnickem a překladatelem a zejména se detailně věnuje odborné a osobnostní způsobilosti a specifikuje dokumenty, které je nutné předložit k prokázání splnění předpokladu jmenování.

Na základě výše uvedených požadavků lze dovést, že požadavky na jmenování soudním tlumočnickem a soudním překladatelem v německé spolkové zemi Severní Porýní-Vestfálsko nejsou neúměrně vysoké. Navíc odpadá administrativní zátěž spojená s evidencí tlumočnických a překladatelských úkonů. Dlužno však dodat, že jmenování platí pouze na období pěti let, poté je nutno žádat o prodloužení a že v každé německé spolkové zemi platí jiné právní předpisy upravující činnost soudních překladatelů a tlumočnicků.

Pro úplnost si autorka dovoluje doplnit, že k dalším právním předpisům upravující činnost soudních tlumočnicků a překladatelů ve Spolkové republice Německo patří rovněž ustanovení trestního zákoníku [*Strafgesetzbuch*] a ustanovení německého občanského soudního řádu [*Zivilprozessordnung*].

6. POŽADAVKY NA JMENOVÁNÍ SOUDNÍM TLUMOČNÍKEM A SOUDNÍM PŘEKLADATELE V NIZOZEMSKU

6.1 PŘÍSLUŠNÁ LEGISLATIVA V NIZOZEMSKU

V další části diplomové práce se zaměříme na platnou legislativu upravující činnost soudních tlumočnicků a překladatelů v Nizozemsku. Pro výkon jejich činnosti je zásadní zákon o soudních tlumočnických a překladatelích [*Wet beëdigde tolken en vertalers*], který nabyl účinnosti 11. října 2007 a nahradil původní zákon o soudních překladatelích z 6. května 1878. Odměny za tlumočnickou a překladatelskou činnost se nezměnily od roku 1981. Lze tedy konstatovat, že nizozemská legislativa je strnulá a zastaralá, proti čemuž se snaží odborná veřejnost protestovat četnými stávkami. Naposledy se soudní tlumočníci a překladatelé pokoušeli v lednu 2020 protestovat proti nízkým sazbám odměn, došlo ale naopak k rozvolnění podmínek pro zápis do seznamu soudních tlumočnicků a překladatelů, který umožňoval registraci tlumočnicků a překladatelů, kteří prokážou znalost pracovního jazyka na úrovni B2 Společného evropského referenčního rámce pro jazyky. Navíc od ledna 2021 platí v Nizozemsku pro orgány veřejné moci nový právní předpis, který dovoluje soudním tlumočnickům a překladatelům o výši odměny a podmínkách provádění překladatelského a tlumočnického úkonu tržně vyjednávat. Na základě těchto skutečností se lze však důvodně obávat, že kvalita výkonu překladů a tlumočení nemusí být zaručena, což může mít zejména při soudním řízení fatální následky. Jednání s nizozemským ministrem spravedlnosti Grapperhausem však nebyla příliš úspěšná a současná praxe ukazuje spíše na to, že orgány veřejné moci zadávají soudní tlumočení a překlady smluvním překladatelským agenturám, což vede se snížení kvality tlumočení a překladů. Tento postup by byl opět ve srovnání s poměry v České republice či ve Spolkové republice Německo nemyslitelný a naprosto nepřijatelný.

K nejdůležitějším ustanovení nizozemského zákona o soudních tlumočnických a překladatelích [*Wet beëdigde tolken en vertalers*] patří § 2 odstavec 3 Obsah zápisu do seznamu *Inhoud van en inschrijving in het register*. Tato právní úprava je rovněž

relevantní pro posouzení výzkumné otázky diplomové práce ohledně požadavků na jmenování soudním tlumočником a překladatelem v mezinárodním srovnání.

“§ 2. Inhoud van en inschrijving in het register

Artikel 3

Om voor inschrijving in het register in aanmerking te komen dient de tolk dan wel de vertaler te voldoen aan de bij of krachtens algemene maatregel van bestuur te stellen eisen ten aanzien van de volgende competenties:

–attitude van een tolk voor de tolk;

–attitude van een vertaler voor de vertaler;

–integriteit;

–taalvaardigheid in de brontaal;

–taalvaardigheid in de doeltaal;

–kennis van de cultuur van het land of gebied van de brontaal;

–kennis van de cultuur van het land of gebied van de doeltaal;

–tolkvaardigheid voor de tolk;

–vertaalvaardigheid voor de vertaler.”⁴⁶

Překlad do českého jazyka:

§ Obsah seznamu a zápis

Článek 3 Zápis do seznamu

⁴⁶ *Wet beëdigde tolken en vertalers.* [online]. [cit.: 24.8.2021]. Dostupné z <https://wetten.overheid.nl/BWBR0022704/2018-07-28>.

Pro zápis do seznamu musí tlumočník nebo překladatel splňovat požadavky stanovené obecným nařízením orgánu veřejné moci spočívající v následujících kompetencích:

- osobnostní způsobilost tlumočníka;
- osobnostní způsobilost překladatele;
- bezúhonnost;
- znalost zdrojového jazyka;
- znalost cílového jazyka;
- znalost kultury země nebo oblasti, kde se jazyk používá;
- znalost kultury země nebo oblasti cílového jazyka;
- tlumočnické kompetence;
- překladatelské kompetence.

K výše uvedeným požadavkům na odbornou způsobilost soudního tlumočníka a překladatele v Nizozemsku si dovoluji doplnit, že je dostačující vysokoškolské vzdělání v bakalářském studijním programu na státní i soukromé vysoké škole. Autorka diplomové práce absolvovala bakalářské studium obor překladatelství pro pracovní jazyky němčina a nizozemština na IVT Hogeschool v Utrechtu. Součástí diplomu je i doložka opravňující k zápisu do seznamu soudních tlumočnicků a překladatelů [*Register beëdigde tolken en vertalers*⁴⁷].

Oproti České republice není odborná způsobilost podmíněna složením státní jazykové zkoušky speciální pro obor tlumočnický nebo obor překladatelský, doložením aktivní praxe v oboru, absolvováním doplňkového studia pro tlumočnický a překladatelský v oblasti práva či jinými zkouškami. Rovněž není zákonem předepsána úprava a barva tlumočnické a překladatelské pečeti, způsob provedení a náležitosti tlumočnického a překladatelského úkonu, užívání

⁴⁷ *Register beëdigde tolken en vertalers*. [online]. [cit.: 24.8.2021]. <https://www.bureauwbvtv.nl/opdrachtgevers-intermediairs/register-beedigde-tolken-vertalers/>.

tlumočnické a překladatelské pečeti a v neposlední řadě způsob vedení evidence úkonů. Administrativní zátěž je tedy ve srovnání s Českou republikou podstatně nižší.

Dalším významným ustanovením v § 3 je odstavec 8, který vymezuje dobu platnosti zápisu v seznamu na období pěti let. K tomuto období se váže jedna zásadní povinnost soudních tlumočnicků a překladatelů, která je zcela odlišná od tuzemské legislativy.

Zásadní povinností soudních tlumočnicků a překladatelů v Nizozemsku týkající se odborné kvalifikace je každoroční absolvování dalšího vzdělání v oboru. Toto zvyšování kvalifikace je hodnoceno kredity, tzv. *permanente educatie punten*, zkratka: *PE-punten*, které je nutné vykazovat. Všichni soudní tlumočníci a překladatelé, zapsaní v seznamu [*Register beëdigde tolken en vertalers*] jsou povinni v době, kdy jsou zapsaní v seznamu vykázat 80 kreditů. Ovšem soudní tlumočníci a překladatelé se specializací např. na trestní právo musí vykázat 4 kredity navíc ročně pro každou svoji specializaci.

Nutno však podotknout, že se započítávají kredity získané i v zahraničí, např. v rámci letního terminologického semináře pořádaného KST ČR se spoluprací s Justiční akademií. Tento požadavek dalšího vzdělávání shledáváme smysluplným a jak již bylo zmíněno, vzhledem k měnící se legislativě a nutnosti dalšího sebevzdělávání v oboru za nezbytný.

Dovolíme si však opět poukázat na skutečnost, že požadavky na výkon činnosti soudního tlumočnicka a překladatele v Nizozemsku jsou nesrovnatelně nižší než v České republice.

7. KOMPARACE

V tomto díle se předkládaná práce zaměří na srovnání současného faktického stavu soudního tlumočení a překladu v České republice s minulou legislativou a s vybraným zahraničím.

Funkce soudního tlumočnicka a soudního překladatele v České republice je trvalá (není omezena věkem jako u soudců či notářů, ani časově s možností prodlužování, jako je tomu u insolvenčních správců se zvláštním povolením nebo u soudních tlumočnicků a překladatelů v zahraničí).

Ve Spolkové republice Německo a Nizozemsku platí jmenování pouze na období pěti let, poté je nutno žádat o prodloužení. Dlužno dodat, že v každé německé spolkové zemi platí jiné právní předpisy upravující činnost soudních překladatelů a tlumočnicků.

Soudní tlumočníci a překladatelé ve Spolkové republice Německo nemají oficiální průkaz. U orgánů veřejné moci se prokazují předložením potvrzení o jejich jmenování. Dále obdrží opis protokolu o poučení o povinnostech. Tento protokol jsou povinni při ukončení činnosti vrátit zpět soudu, který je do funkce jmenoval. Při složení slibu před jmenujícím orgánem veřejné moci jsou soudní tlumočníci a překladatelé povinni stvrdit jmenování svým podpisem.

V České republice stanoví povinnost jednotné úpravy a barvy tlumočnické a překladatelské pečeti v návaznosti na ustanovení § 11 odst. 4. zákona č. 354/2019 Sb. ministerstvo vyhláškou č. 506/2020 Sb., v § 20, odst. 3, které vymezuje barvu otisku tlumočnické pečeti a překladatelské pečeti v modré a nově ve fialové barvě.

Pro srovnání lze uvést, že ve Spolkové republice Německo není zákonem ani prováděcí vyhláškou předepsaný způsob vyhotovení ověřených (potvrzených) překladů. Podstatným rozdílem oproti tuzemským předpisům je skutečnost, že není zákonem předepsána úprava a barva tlumočnické a překladatelské pečeti, náležitosti tlumočnického a překladatelského úkonu, užívání tlumočnické a překladatelské pečeti a v neposlední řadě způsob vedení evidence úkonů. Je pouze

doporučeno používat kulatou pečeť v modré barvě, připojit podpis v modré, a nikoliv černé barvě, razítkovat každou stranu překladu a připojit překlad s prostou kopií zdrojového textu. Jmenující soud zašle obyčejnou poštou listinu, na kterou připojí soudní tlumočnick a/nebo překladatel otisk své pečeti, kterou si nechal podle své úvahy vyhotovit u jakéhokoliv výrobce. Nakonec se všechny listy spojí v pořadí překlad, doložka a kopie zdrojového textu. Při spojení se listy přehnou v levém horním rohu do vějíře, sešijí kancelářskou sešivačkou nebo speciální nýtovačkou v případě objemnějšího překladu a na tento spoj se připojí překladatelská pečeť.

Na základě výše uvedených požadavků lze dovodit, že požadavky na jmenování soudním tlumočnickem a soudním překladatelem ve německé spolkové zemi Severní Porýní-Vestfálsko nejsou neúměrně vysoké. Navíc odpadá administrativní zátěž spojená s evidencí tlumočnických a překladatelských úkonů.

Jako obrovský přínos nové právní úpravy v České republice vidí autorka z praxe možnost provedení překladatelského úkonu v elektronické podobě. Tato možnost je upravena v ustanovení § 27 zákona č. 354/2019 Sb. Takový překlad musí být sice opatřen kvalifikovaným elektronickým podpisem a kvalifikovaným elektronickým časovým razítkem. V době vypracování práce byl v německé spolkové zemi Severní Porýní-Vestfálsko tento moderní způsob vyhotovení ještě zcela nepřijatelný. Rovněž i možnost elektronické komunikace s orgány veřejné moci je možná ve většině případů pouze klasickou poštovní cestou. Pouze korespondence ve správním řízení je přípustná v elektronické formě.

Naopak v sousedním Nizozemsku probíhá zadávání překladů většinou elektronicky, kdy ovšem jejich vyhotovení soudním překladatelem musí být opatřeno podpisem a pečeti.

Dále uvádíme pro srovnání honoráře za výkon profese. V České republice náleží podle ustanovení § 2 vyhlášky č. 507/2020 Sb. tlumočnickovi za každou hodinu tlumočení z cizího jazyka do českého nebo naopak odměna ve výši 300 až 450 Kč.

Podle ustanovení § 3 vyhlášky č. 507/2020 Sb. náleží překladateli za každou započatou normostranu překladu z cizího jazyka do českého nebo naopak odměna ve výši 300 až 450 Kč.

Pro úplnost si dovolíme srovnání s dřívější legislativní úpravou.

Podle ustanovení § 17 vyhlášky č. 37/1967 Sb. byla stanovena sazba odměny za ústní překlad za jednu hodinu ve výši 100 až 350 Kč a za písemný překlad za jednu normostranu ve výši 100 až 350 Kč.

Ve Spolkové republice Německo je v zákoně *JVEG* v hlavě 3 § 9 bod 5 stanoven hodinový honorář tlumočnicků ve výši 85 euro. Dále je v ustanovení § 11 bod 1 stanoven honorář překladatele ve výši 1,80 euro za 1 normořádek textu, tzn. 55 úhozů. Dovolím si pro srovnání upřesnit, že 1 normostrana má obvykle 30 normořádků, tudíž podle německé právní úpravy by se cena za jednu normostranu pohybovala kolem 54 euro.

Další důležitou věcí, kterou je třeba zmínit je, že v sousedním Nizozemsku je v praxi situace ohledně odměňování tlumočnicků a překladatelů zcela odlišná. Zákonná úprava je zastaralá a již 60 let se nezměnila. Proti této skutečnosti nizozemští kolegové téměř před dvěma lety stávkovali, nicméně kýženého zákonem stanoveného zvýšení odměn nedosáhli.

Další podstatným rozdílem v Nizozemsku je skutečnost, že požadavky na jmenování tlumočnickem a překladatelem zmírňují a o zápis do seznamu může požádat žadatel, který prokáže znalost pracovního jazyka na úrovni B2 Společného evropského referenčního rámce pro jazyky. Na základě těchto skutečností se lze důvodně obávat, že kvalita výkonu překladů a tlumočení nemusí být zaručena, což může mít zejména při soudním řízení fatální následky. Orgány veřejné moci zadávají soudní tlumočení a překlady smluvním překladatelským agenturám, což vede se snížení kvality tlumočení a překladů.

Tento postup by byl opět ve srovnání s poměry v České republice či ve Spolkové republice Německo nemyslitelný a naprosto nepřijatelný.

K požadavkům na odbornou způsobilost soudního tlumočnicka a překladatele v Nizozemsku si dovolíme doplnit, že je dostačující vysokoškolské vzdělání v bakalářském studijním programu v oboru na státní i soukromé vysoké škole.

Součástí diplomu je i doložka opravňující k zápisu do seznamu soudních tlumočnicků a překladatelů [*Register beëdigde tolken en vertalers*].

Oproti České republice není odborná způsobilost v Nizozemsku podmíněna složením státní jazykové zkoušky speciální pro obor tlumočnický nebo obor překladatelský, doložením aktivní praxe v oboru, absolvováním doplňkového studia pro tlumočníky a překladatele v oblasti práva či jinými zkouškami.

Zásadním rozdílem je povinnost soudních tlumočnicků překladatelů v Nizozemsku každoročního absolvování dalšího vzdělání v oboru. Toto zvyšování kvalifikace je hodnoceno kredity, tzv. *permanente educatie punten*, zkratka: *PE-punten*, které je nutné vykazovat. Všichni soudní tlumočníci a překladatelé, zapsaní v seznamu [*Register beëdigde tolken en vertalers*] jsou povinni v době, kdy jsou zapsaní v seznamu vykázat 80 kreditů. Ovšem soudní tlumočníci a překladatelé se specializací např. na trestní právo musí vykázat 4 kredity ročně navíc pro každou svoji specializaci.

Ve Spolkové republice Německo je vyžadována odborná způsobilost prokazující jazykové znalosti, na základě nichž uchazeč zpravidla bez námahy rozumí prakticky všemu, co slyší nebo čte, dokáže se spontánně, velmi plynule a přesně vyjadřovat a dokáže objasnit jemnější významové nuance i ve složitějších věcech, a to jak v němčině, tak v cizím jazyce (úroveň C2 Společného evropského referenčního rámce pro jazyky) a dobrou znalost německé právní terminologie (např. zkouška *Deutsche Rechtsprache – Gerichts- und Behördenterminologie für Dolmetscher und Übersetzer aus dem Straf-, Zivil- und Verwaltungsrecht einschließlich des jeweiligen Verfahrensrechts*)

V neposlední řadě srovnáme certifikaci překladů a tlumočení. V nadnárodním srovnání práce upozorňuje na skutečnost, že v České republice disponují příslušnou certifikací spíše větší překladatelské agentury, zatímco například ve Spolkové republice Německo tenduje k certifikaci podle ISO 17100 stále více překladatelů a tlumočnicků jako samostatně výdělečně činných osob. Autorka vidí v certifikaci podle ISO 17100 marketingově zajímavý způsob prokázání kvality překladatelských služeb na tuzemském, a hlavně mezinárodním trhu. Ze zkušeností

ve Spolkové republice Německo se jeví, že čím dál tím víc zákazníků především z průmyslových odvětví, jejichž činnost je rovněž certifikována, vyhledávají překladatele s certifikací podle ISO 17100.

Na závěr komparace lze shrnout, že požadavky na jmenování soudním tlumočnickem a soudním překladatelem a vstupní předpoklady jsou v České republice velmi vysoké a administrativní zátěž (např. povinné zřízení datové schránky) při výkonu profese je ve srovnání se Spolkovou republikou Německo a Nizozemsku značná.

8. ROLE PROFESNÍCH ORGANIZACÍ V ČESKÉ REPUBLICĚ, SPOLKOVÉ REPUBLICĚ NĚMECKO A V NIZOZEMSKU

V České republice se problematice soudního tlumočení věnuje profesní organizace Komora soudních tlumočnicků ČR a otázky s ním spojené pravidelně reflektuje v bulletinu Soudní tlumočnick, který je vydáván dvakrát do roka.

Komora soudních tlumočnicků České republiky

„Komora soudních tlumočnicků byla založena dne 16. října 1996. Zásadním cílem Komory je vytvářet příznivé podmínky pro výkon tlumočnické a překladatelské činnosti ve smyslu platné legislativy, a to nejen ze strany státních orgánů, ale i občanů a soukromoprávních subjektů ve spojitosti s jejich právními úkony. Mezi významné činnosti Komory patří organizování úspěšných vzdělávacích akcí, jako jsou oblíbené letní týdenní terminologické semináře ve spolupráci s Justiční akademií v Kroměříži, či víkendové terminologické semináře v průběhu roku.

Komora sdružuje výhradně již jmenované soudní tlumočnický a soudní překladatele. Být členem komory je výhodné, jelikož neustále vyvíjí aktivity ve prospěch svých členů, zaměřené na zvyšování odborné způsobilosti a informovanosti, rozšiřování vědomostí a právních znalostí svých členů. Navenek pak komora obhájí profesní, pracovní právní i sociální zájmy svých členů. Komora je též v kontaktu se legislativním odborem i Ministerstva spravedlnosti ČR i Odborem insolvence a soudních znalců (orgán dohledu nad soudními tlumočnický a překladateli) téhož ministerstva a přičinila se významně o prosazení zájmů soudních tlumočnicků a překladatelů v zákoně č. 354/2019 Sb. o soudních tlumočnických a soudních překladatelích. Seznam všech členů Komory je veden v elektronické podobě na jejich webových stránkách. Je aktualizován každý měsíc dle nově přijatých členů a dle oznámení změn v adresách dosavadních členů. Tento seznam je k dispozici široké veřejnosti a je značně využíván zákazníky hledajícími soudního tlumočnicka

pro své právní úkony. Komora vydává pravidelně pro své členy tematické bulletiny, které jsou zveřejňovány i na internetových stránkách Komory“⁴⁸

ASKOT – „Asociace konferenčních tlumočnicků je jediným výběrovým sdružením konferenčních tlumočnicků v České republice. Asociace byla založena v Praze v lednu 1990. Asociace spolu s Jednotou tlumočnicků a překladatelů sdružují konferenční tlumočnický, a to na základě dosavadní praxe a odborných, morálních a osobnostních kvalit. ASKOT je členskou asociací prestižní Mezinárodní federace překladatelů a zastupuje zájmy svých členů navenek a poskytuje odborné vzdělávání.“⁴⁹

*ČKTZJ – „Česká komora tlumočnicků znakového jazyka je nezisková organizace sdružující tlumočnický pro neslyšící, kteří se chtějí dále vzdělávat a rozvíjet tlumočnickou profesi. Komora vznikla 20. prosince 2000. V roce 2003 se komora stala řádným členem mezinárodní organizace Evropské fórum tlumočnicků znakového jazyka a poprvé byl tlumočen charitativní koncert *Podepsáno srdcem*. Komora se aktivně podílí na jednáních vedoucím k vylepšení legislativní pozice tlumočnicka znakového jazyka. Cílem její činnosti je rovněž pořádání vzdělávacích seminářů a kurzů pro tlumočnický znakového jazyka. Pro své členy komora vydává zpravodaj a tematické bulletiny s nejnovějšími informacemi z oblasti tlumočení znakového jazyka.“⁵⁰*

*JTP – „Jednota tlumočnicků a překladatelů je nezávislá a dobrovolná profesní organizace profesionálních tlumočnicků a překladatelů. Jednota sdružuje tuzemské, ale i v zahraničí působící tlumočnický a překladatele. Členství v JTP je pro odbornou veřejnost velice výhodné. Členové mohou na internetových stránkách propagovat své služby, mohou využít vybavení JTP pro tlumočení na dálku (RSI). JTP vydává svůj čtvrtletník *ToP (tlumočení a překlad)* a informuje pravidelně o aktualitách prostřednictvím zpravodaje JTP. Členové mohou využít u knihovny JTP, která čítá pět tisíc publikací, převážně slovníků. Tato knihovna je k dispozici*

⁴⁸ Komora soudních tlumočnicků České republiky. [online]. [cit. 24.11.2020]. Dostupné z: <https://www.kstcr.cz/cz>.

⁴⁹ Asociace konferenčních tlumočnicků. [online]. [cit. 09.02.2022]. Dostupné z: <https://askot.cz/>.

⁵⁰ Česká komora tlumočnicků znakového jazyka. [online]. [cit. 09.02.2022]. Dostupné z <https://www.cktjz.com/>.

výhradně členům a studentům. Členové JTP mají vstup na všechny školicí akce JTP buď zdarma nebo se slevou. Jelikož je JTP členem Mezinárodní organizace překladatelů (FIT), mohou členové JTP využít slev i na akcích sesterských organizací v zahraničí.⁵¹

FIT – „Mezinárodní organizace překladatelů sdružuje více než 100 profesních organizací překladatelů a tlumočnicků v 55 zemích po celém světě. FIT prosazuje zlepšení pracovních podmínek svých členů a jejich práva. FIT byla založena v roce 1953 v Paříži zakladatelem Pierrem-Francoisem Caillé. Cílem organizace je podpora spolupráce a interakce mezi profesními organizacemi, podpora vzniku profesních organizací v zemích, kde ještě nebyly založeny, informování členských organizací o pracovních podmínkách, překladatelských technologiích a zvyšování kvalifikace odborné veřejnosti. FIT prosazuje subjektivní práva překladatelů a tlumočnicků, včetně snah o oficiální uznání profese překladatele a tlumočnicka jako svobodného povolání. FIT vydává čtvrtletně časopis „Babel“ a informační leták „Translation“. K dalším významným činnostem patří udělování ceny za překladatelskou činnost, mezi které patří i cena Astrid Lindgrenové za překlad dětské literatury.“⁵²

EULITA – „Organizace EULITA sdružuje profesní asociace soudních tlumočnicků a překladatelů z členských států EU. Jejím členem se může stát i jiné, všeobecné sdružení, v němž jsou zaregistrováni soudní tlumočníci či překladatelé. Přidruženými členy organizace EULITA jsou zainteresované organizace, instituce a jednotlivci, kteří se zasazují o zvýšení kvality soudního tlumočení a právního překladu.

Cílem organizace EULITA je zastupovat a prosazovat zájmy členských sdružení a jejich členů vůči vnitrostátním, evropským a mezinárodním organizacím a institucím, propagovat zřizování asociací soudních tlumočnicků a překladatelů v členských zemích, kde ještě neexistují, prohlubovat spolupráci s akademickými

⁵¹ Jednota tlumočnicků a překladatelů. [online]. [cit.: 27.9.2021].

Dostupné z <https://www.jtpunion.org/>.

⁵² International Federation of Translators. [online]. [cit.: 27.9.2021].

Dostupné z https://de.wikipedia.org/wiki/International_Federation_of_Translators.

institucemi v oblasti odborného vzdělávání a výzkumu a podporovat vznik vnitrostátních a celoevropských rejstříků kvalifikovaných soudních tlumočnicků a překladatelů. Při dosahování výše uvedených cílů si je organizace EULITA vždy vědoma nutnosti respektovat rozmanitost jednotlivých soudních systémů a kultur. Kromě toho se EULITA zasazuje o propagaci kvality soudního tlumočení a překladu, a to prostřednictvím uznávání profesního statusu těchto povolání, sdílením poznatků, informací a osvědčených postupů v oblasti odborné přípravy a kontinuálního profesního rozvoje, dále pořádáním nejrůznějších tematických akcí s důrazem na vzdělávání, výzkum, profesionalitu atp. Tímto způsobem mimo jiné podporuje mezinárodní justiční spolupráci a vzájemnou důvěru členských zemí v systém soudního tlumočení a překladu v ostatních státech.

*EULITA v neposlední řadě usiluje o prohlubování spolupráce a šíření osvědčených postupů v oblasti organizace práce soudních tlumočnicků a překladatelů v rámci soudních orgánů a v jiném právním prostředí.*⁵³

BDÜ – Bundesverband der Dolmetscher und Übersetzer e.V. [překlad do českého jazyka: Spolkový spolek tlumočnicků a překladatelů] je největší a nejvýznamnější profesní organizace sdružující soudní překladatele a tlumočnický ve Spolkové republice Německo. BDÜ má svoji centrálu v Berlíně a v jednotlivých spolkových zemích je spolek zastoupen regionálními pobočkami. Členem profesní organizace se může stát studující na vysoké škole ve studijním oboru překladatelství a/nebo tlumočnictví nebo její úspěšný absolvent. Žadatel se musí prokázat stanovami předepsanou osobnostní a odbornou kvalifikaci. BDÜ zastupuje již více než 60 let zájmy tlumočnicků a překladatelů v Německu i v zahraničí. Spolek reprezentuje okolo 80 procent všech organizovaných překladatelů a tlumočnicků v Německu. Členové BDÜ využívají hlavně výhody největší sítě tlumočnicků a překladatelů a účastní se pravidelně regionálních setkání BDÜ. BDÜ zastupuje zájmy překladatelů a tlumočnicků a vede databanku členů jako marketingový instrument. Dále nabízí celoživotní vzdělávání, které je pro tlumočnický a překladatele nezbytné a informuje o technických novinkách a aktuální terminologii. BDÜ nabízí svým členům širokou

⁵³ EULITA. [online]. [cit.: 27.9.2021]. Dostupné z https://ec.europa.eu/education/knowledge-centre-interpretation/legal-interpretation/international-organisations-associations-and-networks_cs.

paletu seminářů. BDÜ nabízí svým členům platformu *Mein BDÜ* [moje BDÜ], kde mohou členové mezi sebou komunikovat a vyměňovat si informace. Platforma slouží též k vytváření sítě kontaktů a jako důležitý zdroj informací. Spolek vydává rovněž odborný časopis MDÜ a každý měsíc informuje své členy formou newsletteru v elektronické podobě o aktuálním dění v oboru. Členský příspěvek činí 210,- euro ročně, přičemž při přijetí se platí jednorázový poplatek ve výši 112,- euro. Obrovským přínosem pro odbornou veřejnost je vlastní odborné nakladatelství BDÜ, které je svými publikacemi schopno kvalitně vybavit překladatele a tlumočníky pro výkon činnosti ve Spolkové republice Německo.⁵⁴

ATICOM, der Fachverband der Berufsübersetzer und Berufsdolmetscher e.V. je profesní organizace profesionálních překladatelů a tlumočnicků, založená v roce 1999, se sídlem Hattingenu v Severním Porýní-Vestfálsku. ATICOM má nyní okolo 200 stálých členů a angažuje se intenzivně za zajištění kvality a profesionality profesionálně vzdělaných překladatelů a tlumočnicků. Je první a jedinou profesní organizací, která ve Spolkové republice Německo připravuje překladatele a tlumočníky na certifikaci podle DIN ISO 17100. Kromě toho ATICOM prosazuje uznání a adekvátní ohodnocení tlumočnicků a překladatelů v justici a u policie. Členem organizace se může stát překladatel či tlumočnick s ukončeným vysokoškolským vzděláním v oboru překladatelství nebo tlumočnictví. Dále musí uchazeč prokázat vykonání státní zkoušky „*staatlich geprüfter Übersetzer*“ nebo „*staatlich geprüfter Dolmetscher*“. Členský příspěvek v organizaci je ve výši 170,- euro.

NEDERLANDS GENOOTSCHAP TOLKEN EN VERTALERS [zkratka *NGTV*] se sídlem v Leidenu je největší profesní organizací sdružující tlumočníky a překladatele v Nizozemsku. V současné době má NGTV 1.200 členů, kterými jsou odborně vzdělaní překladatelé a tlumočníci pro všechny pracovní jazyky a odborné oblasti. NGTV zajišťuje více než 60 let kvalitu tlumočnicků a překladatelů a jejich důvěryhodnost. Cílem NGTV je zajištění profesních a materiálních zájmů překladatelů a tlumočnicků, posílení národního a mezinárodního postavení

⁵⁴ BDÜ. [online]. [cit.: 27.9.2021]. Dostupné z <https://bdue.de/der-bdue>.

tlumočnicků a překladatelů. NGTV vznikla v roce 2000 fúzí mezi profesními organizacemi *Nederlands genootschap van Vertalers* [zkratka: *NGV*, založenou 22. února 1956] a *Nederlandse Vereniging van Tolken en Vertalers* [zkratka: *NVTV*]. NGTV je členem mezinárodní federace tlumočnicků a překladatelů FIT. Členský roční příspěvek činí 207,86 euro za plné členství. Studenti mají zvýhodněné členství ve výši 51,96 euro ročně.⁵⁵

NUBVETO *Beëdigde Tolken en vertalers in het Publieke Domein* [Soudní tlumočníci a překladatelé ve veřejné sféře] se sídlem v Utrechtu je další významnou profesní organizací v Nizozemsku sdružující soudní tlumočníky a překladatele. Organizace jednala poslední dva roky intenzivně s vládními institucemi o prosazení lepších podmínek pro tlumočnický a překladatelský. K nejvýznamnějším počínům této profesní organizace patří prosazení minimálního tarifu ve výši 43,89 euro za jednu hodinu tlumočení a minimálního tarifu ve výši 0,079 euro za 1 slovo. Tuto výši odměny musí zprostředkovatelé překladatelských a tlumočnických služeb, tedy agentury dodržet. Organizaci se rovněž podařilo prosadit pevnou částku cestovních náhrad ve výši 1,54 euro za 1 najetý kilometr.⁵⁶ Členský příspěvek v organizaci Nubveto činí 130,- euro za jeden kalendářní rok.

⁵⁵ ATICOM. [online]. [cit.: 27.9.2021]. Dostupné z <https://aticom.de/>

⁵⁶ NUBVETO. [online]. [cit.: 29.09.2021]. Dostupné z <https://www.nubveto.nl/nieuws/>.

9. ZÁVĚR

Diplomová práce ve svém závěru shrnuje požadavky na výkon profese soudního tlumočníka a soudního překladatele, definuje základní práva a povinnosti na základě shromážděné tuzemské legislativy, tzn. zákona č. 354/2019 Sb., o soudních tlumočnících a soudních překladatelích a příslušné novely, tzn. zákona č. 166/2020 Sb.

Diplomová práce poskytuje ucelený popis a sumarizaci nové legislativy a požadavků na jmenování soudním tlumočnickem a překladatelem, související právní předpisy a v neposlední řadě první aplikační zkušenosti odborné veřejnosti v České republice. Jedná se o nové, doposud nezpracované téma, ke kterému má autorka osobní vztah a získala na základě své dosavadní praxe a nadnárodnímu působení cenné poznatky.

Diplomová práce obsahuje zhodnocení úpravy *de lege lata* a osobní stručné úvahy *de lege ferenda*.

V diplomové práci byl podrobně popsán zásadní předmět právních úprav práv a povinností obsažených v prováděcí vyhlášce č. 506/2020 Sb. o výkonu tlumočnické a překladatelské činnosti, vyhlášce č. 507/2020 Sb. o odměně a náhradách soudního tlumočníka a soudního překladatele, vyhlášce č. 508/2020 Sb. o odměně a náhradě hotových výdajů konzultanta přibráného pro účely trestního řízení a ve vyhlášce č. 608/2020 Sb. o stanovení potřebné úrovně znalosti českého jazyka a rovnocenných jazykových zkouškách pro výkon tlumočnické činnosti.

Nelze opominout, že k zásadním profesním povinnostem a právům soudního tlumočníka a soudního překladatele je dodržovat zásady Etického kodexu, tak jak byly formulovány např. v Etickém kodexu profesní organizace Komora soudních tlumočnicků České republiky.

Lze soudit, že na žadatele o zápis do seznamu soudních tlumočnicků a překladatelů jsou kladeny vysoké požadavky na odborné vzdělání v magisterském studijním programu, prokázání doplňkového studia, školení spojená s elektronickým

vyhotovením překladu, vykonání vstupní zkoušky a prokázání délky praxe, přičemž samotné náklady spojené se studiem, pořízením pečeti a případně zřízením kvalifikovaného elektronického podpisu a kvalifikovaného elektronického časového razítka a pořízením příslušného softwaru jsou značné.

Soudní tlumočníci a soudní překladatelé nemají od státu zajištěn trvalý příjem, na druhou stranu musí hradit veškeré náklady spojené s realizací tlumočení a překladů, které obnáší i čas věnovaný na jejich přípravu, vyhotovování druhopisů a administrativní agendu. Jedná se o vysoce kvalifikovanou činnost prováděnou často ve stresových situacích, která má dopady přímo na práva a svobody zúčastněných osob. Nicméně vývoj v legislativě lze hodnotit jako kompromisní řešení. Pozitivně je vnímán ustanovený právní nárok žadatelů, kteří prokáží odbornou a osobnostní způsobilost k výkonu profese. Odborná veřejnost přivítala rovněž možnost odmítnout tlumočnický úkon z důvodu nedostatku odbornosti.

Novelou z 18. března 2020 se podařilo docílit zrušení povinného pojištění a povinnosti archivace veškerých úkonů v písemné podobě, mírného snížení pokut za přestupky, bližší vymezení povinnosti součinnosti zadavatele, omezení možnosti zveřejňování sankcí a udílení výtek.

Z prvotních zkušeností odborné veřejnosti po účinnosti zákona č. 354/2019 lze soudit, že se legislativa potýká ještě s mnohými aplikačními nejasnostmi. Nejproblematictější ustanovení a jejich řešení ze strany Ministerstva spravedlnosti jsou v diplomové práci detailně popsány.

Lze predikovat, že u některých menších jazyků je už nyní tlumočnicků velmi málo (jednotlivci na celou ČR) a jejich motivace splnit povinnosti spojené s novými předpisy bude mizivá. Jedná se zejména o vysoké náklady oproti nízkým odměnám, přísnou kontrolu bazírující na formalitách.

Rovněž se lze oprávněně domnívat, že nový zákon č. 354/2019 Sb. nezohledňuje realie dnešní doby. Stanovení odměny za každou hodinu tlumočení či za každou započatou normostranu překladu z cizího jazyka do českého nebo naopak ve výši 300–450 Kč lze považovat za demotivační a vzhledem k důležitosti a nárokům na výkon profese za naprosto nedostačující. Zákonem stanovené odměny naprosto

nezohledňují současnou inflaci a růst cen. Nelze spoléhat na to, že si to tlumočníci vynahradí na zakázkách pro soukromé osoby, kde se odměna neurčuje vyhláškou, ale smluvně. Takové smýšlení lze považovat za neetické.

Odborná veřejnost očekávala s novou legislativou zcela jiné uchopení a popsání současného problému spojeného s výkonem činnosti soudního tlumočnicka a soudního překladatele. Lze se tedy oprávněně obávat, že nová legislativa snižuje atraktivitu a ohrožuje budoucnost profese soudních tlumočnicků a soudních překladatelů.

Autorka diplomové práce by na základě srovnání svých profesních zkušeností, srovnání požadavků na jmenování soudním tlumočnickem a soudním překladatelem v České republice a ve vybraném zahraničí a v neposlední řadě na základě ohodnocení této mimořádně náročné činnosti, chtěla pobídnout odbornou veřejnost ke zvážení výkonu profese na mezinárodní úrovni přinejmenším v dojezdových příhraničních oblastech.

Doporučováno je členství v zahraničních profesních organizacích, díky kterému je i český překladatel a tlumočník informován o novinkách v profesi.

Působení na mezinárodní úrovni lze považovat za atraktivní a ekonomicky zajímavé a z hlediska získávání dalších zkušeností v oboru za přínosné.

10. SEZNAM POUŽITELNÝCH ZDROJŮ A PRAMENŮ

Základní literární a jiné prameny

- ČEŇKOVÁ Ivana. In: Ivana ČEŇKOVÁ. a kol. *Teorie a didaktika tlumočení I*. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, 2001, 176 s., ISBN 8085899620.
- LANGEVELD, Arthur. *Vertalen wat er staat*. 7. vyd. Amsterdam: Atlas Contact. 2008, 206 s., ISBN 9789045008851.
- RENKEMA, Jan. *Schrijfwijzer*. 5. vyd. Amsterdam: Boom. 2012, 590 s., ISBN 9789461056962.
- FRYŠTÁK, Marek – KREJČÍ Zdeněk. *Postavení znalce v trestním řízení*. Brno: Masarykova universita, Právnická fakulta, 2009, 169 s., ISBN 978-80-210-4955-0.
- Rozsypal, Karel, *Němčina pro soudní tlumočníky*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 343 s. ISBN 9788073802028.
- CHUCHÚT Michal. KDE JSME BYLI..., KDE JSME..., KDE BUDEME... *Bulletin Soudní tlumočnick*. 1/20. s. 11-14.
- *Wet beëdigde tolken en vertalers*. [online]. [cit.: 24.8.2021]. Dostupné z <https://wetten.overheid.nl/BWBR0022704/2018-07-28>.
- *Hinweise zur Allgemeinen Beeidigung und Ermächtigung von Sprachmittlern in Nordrhein-Westfalen*. [online]. [cit.: 24.8.2021]. Dostupné z https://www.justiz.nrw.de/Gerichte_Behoerden/anschriften/dolmetscher_u_uebersetzer/hinweise/hinweise_all_beeidigung.pdf.
- BDÜ Bundesverband der Dolmetscher und Übersetzer. [online]. [cit.: 24.8.2021]. Dostupné z <https://bdue.de/der-bdue>.
- DAUM, Ulrich, *Gerichts – und Behördenterminologie*. Berlin: Weiterbildungs- und Fachverlagsgesellschaft mbH, 2013. 168 s. ISBN: 9783938430491.
- CHLÁDKOVÁ Kateřina. *Tlumočnick v trestním řízení*. Brno, 2011.

Bakalářská práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce JUDr. Marek Fryšták, Ph.D.

- ŠVÁBOVÁ Kateřina. *Soudní tlumočení jako komunikační proces*. Praha, 2013. Diplomová práce. Ústav translatologie. Filozofická fakulta. Univerzita Karlova. Vedoucí práce PhDr. Zuzana Jettmarová, M.Sc., Ph.D.

Příslušné právní normy

- *Listina základních práv a svobod. Článek 37.* [online]. [cit. 24.8.2021]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>.
- *Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2010/64/EU, o právu na tlumočení a překlad v trestním řízení.* [online]. [cit. 24.8.2021]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX:32010L0064>.
- *Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.* [online]. [cit. 24.8.2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-1>.
- *Zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů.* [online]. [cit. 24.8.2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1967-36>.
- *Zákon č. 354/2019 Sb., Zákon o soudních tlumočnících a soudních překladatelích.* [online]. [cit. 24.8.2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2019-354>.
- *Vyhláška č. 506/2020 Sb., o výkonu tlumočnické a překladatelské činnosti.* [online]. [cit. 24.8.2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2020-506>.
- *Zákon č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád).* [online]. [cit. 24.8.2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141>
- *Vyhláška č. 507/2020 Sb., o odměně a náhradách soudního tlumočnicka a soudního překladatele.* [online]. [cit. 24.8.2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2020-507>.

- *Vyhláška č. 508/2020 Sb., o odměně a náhradě hotových výdajů konzultanta přibráného pro účely trestního řízení.* [online]. [cit. 24.8.2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2020-508>.
- *Ustanovení § 28 zákona č. 141/1961 o trestním řízení soudním (trestní řád).* [online]. [cit. 20.09.2021]. Dostupné z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141>.
- *Zákon o soudnictví ve spolkové zemi Severní Porýní Vestfálsko [Gesetz über die Justiz im Land Nordrhein-Westfalen (JustG NRW)].* [online]. [cit. 23.09.2021]. Dostupné z https://recht.nrw.de/lmi/owa/br_bes_detail?sg=0&menu=0&bes_id=13584&anw_nr=2&aufgehoben=N&det_id=462584.
- *Evropská úmluva o ochraně lidských práv.* [online]. [cit. 8.9.2021]. Dostupné z https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_CES.pdf.
- *Listina základních práv Evropské unie.* [online]. [cit. 8.9.2021]. Dostupné z <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX%3A12012P%2FTXT>.
- *Ústava České republiky - ústavní zákon č. 1/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů.* [online]. [cit. 8.9.2021]. Dostupné z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-1>.
- *Vyhláška č. 608/2020 Sb., stanovení potřebné úrovně znalosti českého jazyka a rovnocenných jazykových zkouškách pro výkon tlumočnické činnosti.* [online]. [cit. 09.02.2022]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2020-608>.

Ostatní online zdroje:

- Komora soudních tlumočnicků České republiky. *Etický kodex soudního tlumočnicka.* [online]. [cit. 24.11.2020]. Dostupné z: <https://www.kstcr.cz/cz/kst-cr-eticky-kodex>.
- Jednota tlumočnicků a překladatelů [online]. [cit. 27.9.2021]. Dostupné z <https://www.jtpunion.org/>.

- *Simultánní tlumočení*. [online]. [cit. 20.09.2019].
Dostupné z <http://www.tlumoceni-preklady.cz/o-prekladatelstvi/simultanni-tlumoceni/>.
- BDÜ. [online]. [cit. 27.9.2021]. Dostupné z <https://bdue.de/der-bdue>.
- *Symbolovník*. [online]. [cit. 29.09.2021].
Dostupné z: <http://www.symbolovník.cz/>.
- *Konsekutivní tlumočení*. [online]. [cit. 8.9.2021].
Dostupné z <http://www.tlumoceni-preklady.cz/o-prekladatelstvi/konsekutivni-tlumoceni/>.
- *Ověřené soudní překlady*. [online]. [cit. 8.9.2021].
Dostupné z <http://www.tlumoceni-preklady.cz/o-prekladatelstvi/overene-soudni-preklady/>.
- *Register beëdigde tolken en vertalers*. [online]. [cit. 24.8.2021]. Dostupné z <https://www.bureauwbvtv.nl/opdrachtgevers-intermediairs/register-beedigde-tolken-vertalers/>.
- *Technické normy ČSN*. [online]. [cit. 09.02.2022]. Dostupné z <https://www.technicke-normy-csn.cz/csn-en-iso-17100-761501-226892.html>
- Překladatelský portál UEPO.DE. [online]. [cit. 30.9.2021]. Dostupné z <https://uepo.de/2014/01/07/von-schuppen-und-oesen-beglaubigte-uebersetzungen-optimal-ausfertigen/>.
- *Benchmark Ministerstva spravedlnosti ČR*. [online]. [cit. 13.09.2021].
Dostupné z <https://tlumocnici.justice.cz/dokumenty/#dokumenty>.
- *Ústavní stížnost pro porušení Listiny základních práv a svobod*. [online]. [cit. 29.09.2021]. Dostupné z <https://www.jtpunion.org/ustavni-stiznost-soudniho-prekladatele-pro-poruseni-prav-dle-cl-2-9-a-36-listiny-zakladnich-prav-a-svobod/>.
- International Federation of Translators [online]. [cit. 27.9.2021].
Dostupné z https://de.wikipedia.org/wiki/International_Federation_of_Translators.
- NUBVETO. [online]. [cit.: 29.09.2021].

Dostupné z <https://www.nubveto.nl/nieuws/>.

- EULITA. [online]. [cit. 27.9.2021].
Dostupné
z https://ec.europa.eu/education/knowledge-centre-interpretation/legal-interpretation/international-organisations-associations-and-networks_cs.
- ATICOM. [online]. [cit.: 27.9.2021]. Dostupné z <https://aticom.de/>
- International Federation of Translators [online]. [cit. 27.9.2021].
Dostupné
z https://de.wikipedia.org/wiki/International_Federation_of_Translators.
- JUREČKOVÁ Adéla. *Migranti a kriminalita v České republice*. In *Člověk v tísní.cz* [online]. [cit. 3.11.2021]. Dostupné z <https://www.clovekvtsni.cz/migranti-a-kriminalita-v-ceske-republice-6583gp>.